ÖZGÜNLAW
PROTECTING YOUR INTERESTS

HUKUK BÜLTENİ

Sayı 101 Temmuz 2026

Başlarken...

Dünyadan ve Türkiye'den güncel hukuki gelişme ve haberlere yer verdiğimiz Hukuk Bültenimizin Temmuz sayısını sizlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz.

Bültenimizde yer alan içerik yalnızca bilgi verme amaçlı olup konulara ilişkin detaylı bilgiler için bizimle irtibata geçmenizden memnuniyet duyacağız.

Adli tatil nedeni ile Bültenimize bir ay ara veriyoruz. Eylül ayında görüşmek üzere!

Editörler:
Burcu Çelik Gökçen
Alper Turhan

Avrupa Komisyonu'nun Teknoloji Transferi Grup Muafiyeti Tüzüğü ve Teknoloji Transferi Kılavuzlarında Yaptığı Yenilikler

Teknolojik yeniliklerin ekonomik değere dönüşmesi, yalnızca bir yeniliğin ortaya çıkmasına değil, bu yeniliğin başka teşebbüsler tarafından kullanılabilmesine de bağlıdır. Patent, tasarım hakkı, know-how veya yazılım telif hakkı sahibi bir teşebbüsün bulmuş olduğu bir teknolojik yeniliği, lisans yoluyla başka bir teşebbüsün kullanımına açması; üretim kapasitesini artırabilir, yeni ürünlerin pazara girişini hızlandırabilir ve aynı teknolojinin farklı sektörlerde uygulanmasına imkân verebilir. **(Sayfa 2)**

Belirsiz Alacak Davasının Kaldırılması ile Kısmi Davada Zamanaşımı Düzenlemesi ve Talep Artırım İmkânının Getirilmesi Üzerine İnceleme

6100 sayılı HMK'nın 2011 yılında yürürlüğe girmesiyle Türk medeni usul hukukuna kazandırılan en önemli yeniliklerden biri, HMK m. 107'de düzenlenen belirsiz alacak davası olmuştur. Kamuoyunda "12. Yargı Paketi" olarak bilinen ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilerek kanunlaşan ve Resmî Gazete'de yayımlanması ile yürürlüğe girecek olan kanun değişikliği ile; belirsiz alacak davası tümüyle yürürlükten kaldırılmaktadır. **(Sayfa 4)**

Değişen Kanunların Derdest Davalara Etkisinin Hukuk Devleti Bağlamında Değerlendirilmesi

Toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda kanun koyucu tarafından yeni yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Bu suretle kanunda yapılacak yeni düzenlemelerin yürürlüğe girerek önceki hukuki durumlarını değiştirip değiştirmemesi, hukuk dünyasında hala süregelen tartışma konularındandır. Bu yeni kanunlar uygulanırken hukuk devleti, hukuki güvenlik, hukuki belirlilik ve hak arama özgürlüğü ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. **(Sayfa 8)**

Mobil Uygulamalarda Konum Verisinin İşlenmesinin Hukuki Boyutu

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde kişisel veri, "kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi" olarak tanımlanmıştır. Kanun'da konum verisine özgü ayrı bir tanım bulunmamakla birlikte, belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilebilen konum bilgilerinin kişisel veri niteliğinde olduğu kabul edilmektedir. **(Sayfa 12)**

Bilirkişi Raporlarına İtiraz Edilmemesinin Hukuki Sonuçları

Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Ancak genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. Hukuki niteliği itibariyle HMK'da ispat ve deliller kısmı altında düzenlenmiştir. **(Sayfa 17)**

Yapay Zekâ ve Telif Hakkı

Üretken yapay zekâ, fikrî yaratımın geleneksel mekanizmalarını köklü biçimde dönüştürmekte ve telif hakkı hukukunun bu yeni teknolojik gerçekliğe uyumunu zorunlu kılmaktadır. Metin, görsel, müzik, video ve bilgisayar kodu üretebilen yapay zekâ modelleri; sanatsal, bilimsel ve mesleki faaliyetleri kalıcı biçimde değiştirmektedir. Bu teknolojiler, önemli ölçüde zaman tasarrufu sağlarken çok sayıda hukuki sorunu da beraberinde getirmektedir. **(Sayfa 21)**

Dava Dilekçesinde Yer Almayan Talepler Kısmi Islah Yoluyla Davaya Dahil Edilebilir Mi? Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 08.05.2026 Tarihli Kararının Değerlendirilmesi

Medeni usul hukukunda dava konusu ve talep sonucu, tarafların iradesi doğrultusunda belirlenmektedir. Hukuk yargılamasında mahkemenin uyuşmazlığı karara bağlarken esas alacağı sınırlar, kural olarak tarafların mahkemeye sundukları talepler ve bu talepleri destekleyen vakıalarla sınırlıdır. Bu durum hem taraf hakimiyetinin hem de hukuki güvenliğin doğal bir sonucudur. **(Sayfa 25)**

Güncel Haberler

*12. Yargı Paketi ile TCK ve CMK'da Neler Değişiyor? **(Sayfa 11)***

*Yeni Kira Sözleşmesinin Tahliye Taahhadünü Geçersiz Kılmasını Sağlayan Düzenleme Resmî Gazete'de Yayımlandı! **(Sayfa 16)***

*12. Yargı Paketi ile Hukuki Konularda Bilirkişiye Başvuran Hakim ve Savcılara Disiplin Cezası Getirildi! **(Sayfa 16)***

*Yargıtay'dan Emsal Karar: Bankalar BSMV'yi Belirli Şartlarda Tüketiciden Tahsil Edebilecek! **(Sayfa 20)***

*12. Yargı Paketi Değişiklikleri: İdari Yargı Değişiklikleri! **(Sayfa 20)***

*Yargıtay İBBGK, Dava Dilekçesinde Yer Almayan Taleplerin Kısmi Islah Yoluyla Davaya Dahil Edilemeyeceğini Karara Bağladı! **(Sayfa 28)***

AVRUPA KOMİSYONU'NUN TEKNOLOJİ TRANSFERİ GRUP MUAFİYETİ TÜZÜĞÜ VE TEKNOLOJİ TRANSFERİ KILAVUZLARINDA YAPTIĞI YENİLİKLER

1. Giriş

Teknolojik yeniliklerin ekonomik değere dönüşmesi, yalnızca bir yeniliğin ortaya çıkmasına değil, bu yeniliğin başka teşebbüsler tarafından kullanılabilmesine de bağlıdır. Patent, tasarım hakkı, know-how veya yazılım telif hakkı sahibi bir teşebbüsün bulmuş olduğu bir teknolojik yeniliği, lisans yoluyla başka bir teşebbüsün kullanımına açması; üretim kapasitesini artırabilir, yeni ürünlerin pazara girişini hızlandırabilir ve aynı teknolojinin farklı sektörlerde uygulanmasına imkân verebilir. Bu nedenle teknoloji lisanslama anlaşmaları, rekabet hukuku kapsamında incelenmesi ve irdelenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkar. Kaldı ki yenilik doğuran gelişmelere bağlı bu ilişkiler; çoğu durumda rekabetin önünde bir engel değil, yenilikçiliğin yayılmasını sağlayan önemli bir araç olarak görülmüş, teşviki için düzenleme çalışmaları hep devam etmiştir. Burada gözetilmesi gereken konu; lisans ilişkisinin, taraflara yalnızca yeni bir teknolojiyi kullanma yetkisi vermekle kalmaması; fiyatlama, üretim miktarı, satış bölgesi, müşteri grubu, rakip teknoloji geliştirme imkânı ve üçüncü kişilere erişim gibi konuları da doğurmasıdır. Böylece bu ilişkiler, rekabet hukuku bakımından hassas alanları da etkileyebilmektedir. Lisans sözleşmesinde yer alan bazı hükümler, yatırım riskini azaltmak ve teknolojinin etkin biçimde kullanılmasını sağlamak için gerekli olabilirken, bazı hükümler pazara girişin zorlaştırılması veya rakipler arasındaki rekabetin zayıflatılması sonucunu doğurabilir. Bu aşamada rekabet hukukunun temel sorunu, teknoloji sahibinin yenilik üzerindeki meşru menfaati ile piyasanın rekabete açık tutulması arasındaki dengenin kurulmasıdır. Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilen 2026/877 sayılı Teknoloji Transferi Grup Muafiyeti Tüzüğü ile teknoloji transferi anlaşmalarına ilişkin yeni Kılavuzlar, bu dengeyi dijital ekonominin güncel koşulları altında yeniden kurmayı amaçlamaktadır. 1 Mayıs 2026 tarihinde yürürlüğe giren ve 30 Nisan 2038'e kadar uygulanacak olan yeni çerçeve; özellikle veri lisanslama anlaşmaları, lisans müzakere grupları, henüz ticarileştirilmemiş teknolojiler ve teknoloji havuzları bakımından dikkat çekici yenilikler içermektedir. Düzenlemenin önemi, yalnızca mevcut kuralların güncellenmesinden değil, rekabet hukukunun teknoloji kavramını değişen üretim ilişkilerine uyarlama çabasından kaynaklanmaktadır.

2. Muafiyeti Sisteminin İşlevi ve Önemi

Söz konusu, kabul edilen kılavuzları ve tüzüğü anlamak için; grup muafiyeti sisteminin işlevini anlamak gerekmektedir. Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 101(1). maddesi, RKHK 4. maddesinde olduğu gibi, teşebbüsler arasındaki rekabeti kısıtlayıcı anlaşmaları yasaklamaktadır. Antlaşma'nın 101(3). maddesi ise, RKHK 5. maddesinde olduğu gibi, gerekli koşulları karşılayan anlaşmalar bakımından bu nedenle bir muafiyet imkânı tanımaktadır. Teknoloji Transferi Grup Muafiyeti Tüzüğü, belirli pazar payı eşikleri ve sözleşme koşulları içinde kalan teknoloji transferi anlaşmaları için bir "güvenli alan" oluşturmaktadır. Böylece taraflar, tüzükteki şartları karşılayıp karşılamadıklarını inceleyerek öngörülebilir bir değerlendirme yapabilmektedir. Ancak grup muafiyetinin dışında kalmak, anlaşmanın kendiliğinden hukuka aykırı olduğu anlamına gelmez. Bu durumda anlaşmanın somut piyasa etkileri ve 101(3). maddedeki koşullar bireysel olarak değerlendirilir. Bu konunun hassasiyeti ve önemi; değişen şartlar ve gelişen teknolojiler ile; yenilik yatırımlarını caydırmadan hukuki belirlilik sağlamasında yatmaktadır. Bu yüzden hukuki düzenlemelerinde yer alan netlik oldukça önemlidir. Zira teknoloji sahibi, geliştirme maliyetinin karşılığını alabileceğini öngörmek isterken lisans alan da üretime başlamadan önce hangi sözleşme sınırlamalarının kabul edilebilir olduğunu bilmek ister. Bu bakımdan açık kurallar, yalnızca ihlal riskini azaltmaz; lisans görüşmelerinin daha hızlı yürütülmesine ve teknolojinin pazara daha erken ulaşmasına da hizmet eder.

3. Veri Lisanslamasının Rekabet Hukukundaki Yeni Konumu

2026 tarihli Kılavuzların en dikkat çekici yönlerinden biri, üretim amacıyla yapılan veri lisanslama anlaşmalarını ayrı bir başlık altında ele almasıdır. Günümüzde veri, yalnızca ticari faaliyet sonucunda ortaya çıkan yardımcı bir çıktı değildir. Yapay zekâ modellerinin eğitilmesinden bağlantılı araçların geliştirilmesine, ilaç araştırmalarından finansal risk analizine kadar birçok alanda veri doğrudan üretimin bir parçası, malzemesi, girdisi hâline gelmiştir. Bu nedenle belirli bir veri setine erişim, kimi pazarlarda teknolojiye veya fiziksel altyapıya erişim kadar belirleyici görülmektedir. Veri tabanlarının telif hakkı veya Avrupa Birliği'ne özgü veri tabanı hakkıyla korunması hâlinde, bu veri tabanlarının lisanslanması teknoloji transferi ilkelerine benzer bir değerlendirmeye tabi tutulabilecektir. Komisyonun yaklaşımı, veri lisanslamasının kural olarak rekabeti destekleyebileceği yönündedir. Gerçekten de bir teşebbüsün tek başına toplayamayacağı ölçekte veya nitelikte veriye lisans yoluyla erişmesi, yeni bir ürün geliştirmesini ya da mevcut hizmetini iyileştirmesini sağlayabilir. Böyle bir erişim, veri sahibiyle lisans alan arasındaki iş bölümünü güçlendirerek pazarda yenilikçi sonuçlar doğurabilir. Ancak kolayca tespit edilebileceği üzere; verinin ekonomik değeri arttıkça rekabet hukuku bakımından Türk mevzuatlarında yer alan terim ile; "hakim durumun kötüye kullanılması" gibi pazarda dışlayıcı faaliyetlerin riski de büyümektedir. Özellikle rakiplerin faaliyet gösterebilmesi için zorunlu veya güçlükle ikame edilebilen bir veri seti söz konusuysa; lisansın yalnızca belirli teşebbüslere verilmesi, kullanım alanlarının gereğinden fazla sınırlandırılması ya da veriden elde edilen geliştirmelerin tamamen veri sahibine bırakılması rekabetçi yapıyı etkileyebilir. Aynı şekilde lisans ilişkisi kapsamında paylaşılan ticari açıdan hassas bilgilerin, taraflar arasında koordinasyonu kolaylaştıracak biçimde kullanılması, danışıklı eylemin gündeme gelmesi de da ayrıca söz konusu olabilir. Bu nedenle veri lisanslama sözleşmelerinin incelenmesi artık yalnızca fikrî mülkiyet hakkının kapsamını belirlemekle sınırlı tutulamaz. Verinin kaynağı, güncelliği, ikame edilebilirliği, lisans alanın veriyi hangi üretim sürecinde kullandığı, erişimin münhasır olup olmadığı ve lisansın sona ermesinden sonra türetilmiş çıktıların akıbeti birlikte ele alınmalıdır. Yeni Kılavuzlar, verinin üretim ekonomisindeki gerçek rolünü kabul ederek sözleşme incelemelerinde daha işlevsel bir rekabet analizi yapılmasının önünü açmaktadır.

4. Lisans Müzakere Grupları: Ortak Pazarlık ile Alıcı Karteli Arasındaki Sınır

Yeni Kılavuzların sistematik biçimde ele aldığı bir diğer yapı, "lisans müzakere gruplarıdır." Bu gruplar, aynı teknolojiye ihtiyaç duyan uygulayıcıların lisans koşullarını teknoloji sahipleriyle birlikte görüşmek üzere bir araya gelmesiyle oluşur. Özellikle bir ürün standardının uygulanabilmesi için çok sayıda patente erişilmesi gereken sektörlerde, her üreticinin ayrı ayrı müzakere yürütmesi yüksek işlem maliyetlerine ve uzun süren uyuşmazlıklara neden olabilir. Ortak müzakere, lisans koşullarının daha şeffaf ve öngörülebilir hâle gelmesini sağlayabilir. Bununla birlikte şunu gözetmek gerekir ki; ortak pazarlık yapan teşebbüsler çoğu zaman ürün pazarında birbirlerinin rakibidir. Bu nedenle lisans bedeli ve lisans koşulları üzerine yapılan iş birliği, kolaylıkla lisans konusu teknolojinin ötesine taşarak rekabetçi davranışların koordinasyonuna dönüşebilir. Grup üyelerinin ürün fiyatları, üretim miktarları, yatırım planları veya pazara giriş stratejileri hakkında bilgi paylaşması; meşru lisans müzakeresi ile alıcı karteli arasındaki sınırı belirsizleştirebilecektir. Sağlıklı bir lisans müzakere grubunda amaç, teknoloji sahibinin pazarlık gücünü ortadan kaldırmak değil, lisanslama sürecindeki verimsizlikleri azaltmak, teşvik sağlamak olmalıdır. Gruba katılımın gönüllü olması, üyelerin grup dışında bireysel lisans müzakeresi yapabilmesi, bilgi değişiminin yalnızca lisans görüşmesi için gerekli verilerle sınırlandırılması ve ticari açıdan hassas bilgilerin bağımsız bir yapı üzerinden işlenmesi riski azaltabilecek önlemler arasındadır. Komisyonun bu konuya açıklık getirmesi, standart esaslı patentlerin yoğun olduğu telekomünikasyon, otomotiv, nesnelerin interneti ve tüketici elektroniği gibi sektörler bakımından önemlidir. Yeni yaklaşım, ortak müzakereyi peşinen şüpheli saymamakta; fakat iş birliğinin kapsamı, üyelerin piyasa gücü ve bilgi paylaşımının niteliği üzerinden etkilerini değerlendirmektedir.

5. Ticarileşmemiş Teknolojiler ve Pazar Payı Sorunu

Teknoloji lisanslamasında pazar payı eşikleri önemli bir güvenli alan ölçütü olmakla birlikte, henüz ticarileştirilmemiş bir teknoloji söz konusu olduğunda pazar payının hesaplanması kolay değildir. Pazarda satışa dönüşmemiş bir buluşun mevcut payı bulunmadığı gibi, gelecekte hangi ürünlerin ikamesi olacağı veya ne ölçüde talep göreceği de belirsizdir. Önceki yaklaşımın bu tür durumlarda yarattığı uygulama güçlüğü, yenilikçi projeler için hukuki belirsizliğe yol açabilmekteydi. Yeni düzenleme ile bu gözetilmiş, ticarileşme öncesi lisanslamada pazar payı eşiklerinin uygulanmasını basitleştirerek tarafların daha öngörülebilir biçimde hareket etmesini hedeflenmiştir. Bu yaklaşım özellikle biyoteknoloji, temiz enerji, ileri malzeme, yarı iletken ve yapay zekâ gibi uzun geliştirme süreci gerektiren alanlarda önem taşır. Lisans alanın teknolojiyi ürünleştirmek için ciddi yatırım yapması gerektiğinde, lisans ilişkisinin rekabet hukuku bakımından taşıdığı riskin baştan anlaşılabilmesi yatırım kararını doğrudan etkiler.

6. Şirketler ve Sözleşme Uygulaması Bakımından Sonuçlar

Yeni TTBER (Technology Transfer Block Exemption Regulation, Türkçe olarak; Teknoloji Transferi Grup Muafiyeti Tüzüğü) ve Kılavuzlar, yalnızca rekabet hukuku uzmanlarını ilgilendiren teorik belgeler değildir. Avrupa Birliği pazarında faaliyet gösteren veya bu pazara teknoloji, yazılım, veri ya da teknoloji içeren ürün sunan şirketlerin lisans sözleşmelerini doğrudan etkileyecektir. Şirketlerin ilk olarak tarafların rakip olup olmadığını, ilgili teknoloji ve ürün pazarlarındaki konumlarını, sözleşmenin münhasırlık yapısını ve satış ya da üretim sınırlamalarını gözden geçirmesi gerekir. Veri lisanslarında kullanım amacı, erişim süresi, yeniden lisanslama, türetilmiş veri ve model çıktıları, veri güncelleme yükümlülüğü ile sözleşme sonrasındaki kullanım hakları açık biçimde düzenlenmelidir. Lisans müzakere gruplarında ise üyelik koşulları, bilgi paylaşım protokolü, bağımsız danışman kullanımı ve bireysel müzakere serbestisi yazılı kurallara bağlanmalıdır. Geçmişte hukuka uygun olduğu kabul edilen bir sözleşmenin yeni düzenleme döneminde otomatik olarak aynı sonucu doğuracağı varsayılmamalıdır. Özellikle uzun süreli lisanslar, otomatik yenileme hükümleri ve kapsamı zaman içinde genişleyen veri kullanımları bakımından periyodik rekabet hukuku denetimi yapılması yararlı olacaktır. Sözleşme ekipleri ile teknik ve ticari ekiplerin birlikte çalışması da önem taşır; çünkü bir veri setinin ikame edilip edilemeyeceği veya bir patentin standart bakımından zorunlu olup olmadığı yalnızca sözleşme metninden anlaşılamaz. Türk şirketleri açısından da bu gelişmeler yakından izlenmelidir. Avrupa Birliği'ndeki müşterilere lisans veren, AB merkezli teknoloji sahiplerinden lisans alan veya Avrupa standartlarına dayalı ürün üreten teşebbüsler, sözleşmeleri Türk hukukuna tabi olsa dahi AB pazarındaki etkiler nedeniyle Avrupa rekabet kurallarıyla karşılaşabilir. Ayrıca Avrupa Birliği'ndeki yeni yaklaşımın, Türkiye'deki mevzuatı da etkileyeceği, hukuki düzenlemelere yönelik çalışmaları doğuracağı da bu gelişmelerin takibi için her zaman önemli bir sebeptir.

7. Sonuç

Yeni kılavuz, ekonomik gerçekliğe uyarlanmış kapsamlı bir hukuki yeniden yapılandırmayı ifade etmektedir. Grup muafiyeti sisteminin temel mantığı korunurken, teknolojinin dolaşım biçimlerinin artık yalnızca patent ve klasik know-how lisanslarından ibaret olmadığı kabul edilmiştir. Veri setleri, standart esaslı teknolojiler, ortak lisans pazarlıkları ve çok taraflı teknoloji havuzları günümüz ticari ilişkilerinde olağan unsurlardan olmuştur. Yeni düzenlemenin temel mesajı açıktır: teknolojiye erişimi kolaylaştıran iş birlikleri rekabeti güçlendirebilir; ancak aynı yapılar dışlama, koordinasyon veya pazar gücünün sağlamlaştırılması amacıyla kullanıldığında rekabet hukukunun müdahalesi gerekli hale gelir. Bu nedenle sözleşmelerin yalnızca hukuki biçimine değil, piyasadaki gerçek işlevine bakılması gerekir. 2026 TTBER ve Kılavuzları, şirketlere daha güncel bir yol haritası sunarken aynı zamanda veri ve teknoloji lisanslamasında daha dikkatli, disiplinler arası ve etkiler odaklı bir uyum yaklaşımını zorunlu kılmaktadır.

Detaylı Bilgi için;
Av. Melda İz
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Avrupa Komisyonu, "Commission updates EU competition rules for technology licensing agreements", 16 Nisan 2026. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_809
2. Komisyon Tüzüğü (AB) 2026/877, Teknoloji Transferi Grup Muafiyeti Tüzüğü, 21 Nisan 2026. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2026/877/oj
3. Avrupa Komisyonu, Teknoloji Transferi Anlaşmalarına 101. Maddenin Uygulanmasına İlişkin Kılavuzlar, C/2026/2323. https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2026/2323/oj
4. Avrupa Komisyonu Rekabet Politikası, Technology Licensing Agreements – TTBER. https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels/legislation/ttber_en

BELİRSİZ ALACAK DAVASININ KALDIRILMASI İLE KISMİ DAVADA ZAMANAŞIMI DÜZENLEMESİ VE TALEP ARTIRIM İMKÂNININ GETİRİLMESİ ÜZERİNE İNCELEME

1. GİRİŞ

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 2011 yılında yürürlüğe girmesiyle Türk medeni usul hukukuna kazandırılan en önemli yeniliklerden biri, HMK m. 107'de düzenlenen belirsiz alacak davası olmuştur. Alacağının miktarını veya değerini dava tarihinde tam ve kesin olarak belirleyemeyen alacaklıya, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktarı göstermek suretiyle dava açma ve alacak belirli hale geldiğinde iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın talebini artırma imkânı tanıyan bu dava türü, yürürlükte kaldığı yaklaşık on beş yıllık süre boyunca uygulamada ve doktrinde yoğun tartışmalara konu olmuştur.

Kamuoyunda "12. Yargı Paketi" olarak bilinen ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilerek kanunlaşan ve Resmî Gazete'de yayımlanması ile yürürlüğe girecek olan kanun değişikliği ile; belirsiz alacak davası tümüyle yürürlükten kaldırılmakta, buna karşılık HMK m. 109'a eklenen fıkra ile kısmi davada "talep artırım" kurumu ihdas edilmektedir. Düzenlemeye göre kısmi davada artırılan kısım bakımından zamanaşımının davanın açıldığı tarihten itibaren kesilmiş sayılacağı hüküm altına alınmaktadır. Kanunun gerekçesinde, uygulamada ortaya çıkan sorunlar nedeniyle belirsiz alacak davasının kaldırıldığı; kısmi davada talep artırım imkânın tanınması neticesinde, belirsiz alacak davasının sağladığı hukuki yararın, kısmi dava ile sağlanmış olacağı ifade edilmiştir. Belirsiz alacak davasını düzenleyen HMK m. 107 hükmü yürürlükten kaldırılma tarihinden önce açılan davalar bakımından uygulanmaya devam edecektir.

Bu çalışmada öncelikle belirsiz alacak davası ile kısmi dava hakkında genel bilgilere ve iki dava türü arasındaki temel farklara yer verilecek, ardından belirsiz alacak davasının kaldırılmasına giden süreç ve kaldırılma nedenleri ele alınacaktır. Çalışmanın asıl inceleme konusunu ise; yeni düzenlemeyle getirilen kısmi davada talep artırım kurumu ve bu kurumun uygulamada doğuracağı en önemli sorunlardan biri olan, artırılan kısım yönünden faiz başlangıç tarihinin tespiti oluşturmaktadır. Değişikliğin henüz yürürlüğe girmemiş olması nedeniyle kısmi davada talep artırımına ilişkin yargı içtihadı bulunmamakla birlikte; faiz başlangıç tarihi sorunu, belirsiz alacak davasında talep artırımına ilişkin yerleşik Yargıtay içtihatlarından kıyas yoluyla hareket edilerek çözümlenecektir.

2. KISMİ DAVA VE BELİRSİZ ALACAK DAVASI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Kısmi Dava

Kısmi dava, davacının aynı hukuki ilişkiden doğan ve niteliği itibarıyla bölünebilir olan alacağının şimdilik yalnızca bir bölümünü dava konusu ettiği, kalan kısma ilişkin talep ve dava hakkını ise geleceğe bıraktığı dava türüdür. 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde kanunda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte uygulamada geniş biçimde kabul görüp uygulanan kısmi dava, ilk kez HMK m. 109'da yasal dayanağa kavuşmuştur.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, bir davanın kısmi dava olarak nitelendirilebilmesi için alacağın tümünün aynı hukuki ilişkiden doğması ve alacağın şimdilik bir bölümünün dava konusu edilmesi gerektiğini; kısmi dava açılabilmesi için talep konusunun bölünebilir olmasının yeterli olduğunu ve davanın kısmi dava olduğunun dilekçede açıkça yazılmasının şart olmadığını kabul etmiştir [1]. Uygulamada davacının "fazlaya ilişkin haklarını saklı tutması" veya alacağın şimdilik belirli bir miktarını dava ettiğini bildirmesi, davanın kısmi dava olarak nitelendirilmesi için yeterli görülmektedir [2]. HMK m. 109/3 uyarınca kısmi dava açılması, talep konusunun kalan kısmından açıkça feragat edilmedikçe, geri kalan kısımdan vazgeçildiği anlamına gelmez. 12. Yargı Paketi ile getirilen yeni düzenleme öncesinde; kısmi dava açan davacı, saklı tuttuğu fazlaya ilişkin alacağına ya ek dava açmak ya da aynı yargılama içinde ıslah yoluna başvurmak suretiyle kavuşabilmekteydi. Yeni düzenleme ile ise, aşağıda açıklanacağı üzere, davacı talep artımı yoluyla ıslaha başvurmadan fazlaya ilişkin alacağını davaya dahil edebilecektir.

2.2. Belirsiz Alacak Davası

Mülga HMK m. 107/1'e göre, davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilmekteydi. Maddenin ikinci fıkrası uyarınca, alacağın miktarının tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini artırabilmekteydi. Bu düzenleme, HMK m. 119/1-ğ'de öngörülen talep sonucunun açıkça belirtilmesi zorunluluğunun istisnasını oluşturmaktaydı. Yargıtay; belirsiz alacak davasının açılabilmesi bakımından biri objektif, diğeri sübjektif iki unsur aramıştır. Objektif unsur, alacağın veya dava değerinin belirlenmesinin objektif olarak imkânsız olması; sübjektif unsur ise talep konusu miktarın belirlenmesinin alacaklıdan beklenememesidir [3].

Belirsiz alacak davası istisnai bir dava türü olduğundan, davacının bu dava türünü seçtiğini dilekçesinde açıkça ortaya koyması gerektiği kabul edilmiştir [4].

2.3. İki Dava Türü Arasındaki Temel Farklar: Zamanaşımı ve Faiz Başlangıç Tarihi

Belirsiz alacak davası ile kısmi dava arasındaki en önemli pratik fark, zamanaşımının kesilmesi ve faizin başlangıcı noktalarında ortaya çıkmaktaydı.

Belirsiz alacak davasında davanın açılmasıyla zamanaşımı yalnızca dilekçede gösterilen asgari miktar için değil, alacağın tamamı için kesilmekte; kısmi davada ise zamanaşımı yalnızca dava edilen kısım için kesilmekte, saklı tutulan kısım bakımından işlemeye devam etmekteydi.

Faiz başlangıç tarihi yönünden de benzer bir ayrım söz konusuydu.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun yerleşik içtihadına göre, belirsiz alacak davasında davalı daha önce temerrüde düşürülmemişse faiz, talep artımı ile davaya eklenen kısım dahil olmak üzere alacağın tamamı için dava tarihinden itibaren işlemeye başlamaktaydı.

Kısmi davada ise dava edilen miktara dava tarihinden, ıslah yoluyla davaya dahil edilen kısma ise ıslah tarihinden itibaren faiz yürütülmekteydi.

Konuya ilişkin Yargıtay HGK, 14.01.2020 tarih ve 2016/1107 E., 2020/16 K. sayılı kararı şu şekildedir:

"Yukarıda da izah edildiği üzere, belirsiz alacak davasında zamanaşımı, davanın açılmasıyla birlikte alacağın tümü için kesilirken, kısmi davada sadece dava edilen alacak yönünden kesilir.

Diğer taraftan, belirsiz alacak davasında, davalı daha önceden temerrüde düşürülmediyse faiz başlangıcı alacağın tamamı için dava tarihi iken, kısmi davada, dava edilen alacak miktarı için dava tarihinden, ıslah yolu ile davaya dâhil olunan kısım için ise ıslah tarihinden itibaren faiz işleyecektir." [5]

Nitekim Hukuk Genel Kurulu bir diğer kararında, belirsiz alacak davasının açılmasıyla doğacak maddi ve şekli hukuk sonuçlarının artırılan miktarlar için de geçerli olacağını belirterek, talep artırım dilekçesiyle artırılan miktarlar dahil alacakların tümüne dava tarihinden itibaren faiz işletilmesini isabetli bulmuştur [6].

Aynı doğrultuda Yargıtay, dava tarihinden önce gerçekleşmiş bir temerrüt olgusunun bulunmadığı hallerde, belirsiz alacak davasında miktarı sonradan belirlenen alacağın tümü için temerrüdün davanın açıldığı tarihte gerçekleşeceğini ve faize dava tarihinden itibaren hükmedilmesi gerektiğini kabul etmiştir [7].

Görüldüğü üzere kaldırılan sistemde, şartları oluştuğu takdirde belirsiz alacak davası, hem zamanaşımı hem de faiz başlangıcı bakımından alacaklıya kısmi davaya nazaran çok daha elverişli bir koruma sağlamaktaydı.

Yeni düzenleme ile ise aşağıda detaylı olarak açıklanacağı üzere; belirsiz alacak davasındaki talep artırımı kurumu, kısmi davada mümkün hale getirilmiştir. Bu itibarla, zamanaşımı ve faiz başlangıç tarihi yönünden de kısmi davanın dezavantajları ortadan kaldırılmıştır.

3. BELİRSİZ ALACAK DAVASININ KALDIRILMA NEDENLERİ

Belirsiz alacak davasına ve kısmi davaya ilişkin hükümler, yürürlükte kaldıkları süre boyunca birden fazla kanuni değişikliğe konu olmuştur. HMK m. 107 hükmü ilk hâlinde üç fıkradan oluşmakta ve "Belirsiz alacak ve tespit davası" kenar başlığını taşımaktaydı.

Maddede belirsiz alacak davasının yanı sıra belirsiz tespit davası da düzenlenmekteydi. Ancak üçüncü fıkrada öngörülen tespit davasının tam olarak hangi alanı düzenlediği konusunda öğretide ve uygulamada netlik sağlanamadığından, 7251 sayılı Kanun ile 2020 yılında bu fıkra yürürlükten kaldırılmış, belirsiz tespit davası açma imkânına son verilmiş ve madde başlığı "Belirsiz alacak davası" olarak değiştirilmiştir.

Kısmi dava yönünden ise, talep konusunun taraflar arasında tartışmasız veya açıkça belirli olması hâlinde kısmi dava açılamayacağını öngören HMK m. 109/2 hükmü, uygulamada kısmi dava açma hakkını fiilen ortadan kaldırdığı gerekçesiyle 6644 sayılı Kanun ile 2015 yılında ilga edilmiştir.

Kanuni değişikliklere rağmen belirsiz alacak davası kurumunun temel sorunları çözülememiştir. On yılı aşan uygulama süresince hangi alacakların belirli, hangilerinin belirsiz sayılacağı ve koşulları oluşmadan açılan belirsiz alacak davasında hukuki yarar eksikliğinin tamamlanabilir bir dava şartı olup olmadığı hususları, gerek öğretide gerek Yargıtay kararlarında derin görüş ayrılıklarına yol açmıştır.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu ise 2018 tarihli kararı ile, alacağın türü itibarıyla belirli veya belirsiz sayılamayacağı ve bu hususun her somut olayın özelliğine göre mahkemelerce ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle içtihadı birleştirmeye gerek olmadığına karar vererek sorunu çözümsüz bırakmıştır [8].

Şartları oluşmadan açılan belirsiz alacak davasının akıbeti konusundaki daireler arası görüş ayrılığı ise, ancak 22. Hukuk Dairesi'nin kapatılması sonrasında 9. Hukuk Dairesi'nin, hukuki yarar eksikliğinin tamamlanabilir bir dava şartı olmadığı ve davanın usulden reddi gerektiği yönündeki kararıyla giderilebilmiştir. [9]

Ancak Anayasa Mahkemesi; İsmail Avcı başvurusunda, koşulları oluşmadan belirsiz alacak davası olarak açılan davanın esası incelenmeksizin dava şartı yokluğundan reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğine karar vererek Yargıtay'ın vardığı sonucun tam tersi yönde bir yaklaşım benimsemiştir [10]. Bu yaklaşım, belirsiz alacak davasının kapsamını genişletmekte ve istisnai dava özelliğini zayıflatmaktadır.

Bu tablo karşısında doktrinde bazı yazarlar, belirsiz alacak davasına artık gerek kalmadığını ve kurumun yürürlükten kaldırılması gerektiğini açıkça dile getirmiştir.

YILMAZ, içtihadı birleştirme kararıyla dahi çözülemeyen ve benzer olaylarda birbirine taban tabana zıt kesin hükümler doğuran karar karmaşasının hukuki güvenlik ilkesini ve mahkemelere duyulan güveni ciddi biçimde zedelediğini, kanun koyucunun istisnai bir sorunu çözmek amacıyla kabul ettiği kurumun uygulamada amacından saparak yararlardan çok zarar getirir hâle geldiğini belirterek HMK m. 107 hükmünün kanundan çıkarılmasını önermiştir [11].

KARAASLAN ise kurumun pek çok yönüyle belirsizlikler içerdiğine ilişkin öngörülerin doğru çıktığını ifade ederek en isabetli çözümün belirsiz alacak davası ile kısmi davanın tek bir maddede düzenlenmesi olduğunu savunmuştur [12].

Nihayet 12. Yargı Paketi ile kanun koyucu bu eleştiriler doğrultusunda hareket etmiş ve HMK m. 107'yi tümüyle yürürlükten kaldırarak belirsiz alacak davasına son vermiştir.

Düzenlemenin gerekçesinde, hangi alacaklar için bu dava yoluna başvurulabileceğine ilişkin uygulamadaki tereddütlerin yargılamaları uzattığına ve Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kararlarında bu belirsizliğin hak arama hürriyetini zedelediğinin tespit edildiğine işaret edilmiştir.

Gerekçede ayrıca, kısmi davada ihdas edilen talep artırım kurumu ile belirsiz alacak davasının sağlamış olduğu hukuki yararın, kısmi dava ile sağlanmış olacağı ifade edilmiştir.

Getirilen geçiş hükmü uyarınca, değişikliğin yürürlüğe girmesinden önce açılmış ve derdest olan belirsiz alacak davaları, mülga HMK m. 107 hükmüne göre görülmeye devam edecektir.

4. YENİ DÜZENLEMEYE GÖRE KISMI DAVADA TALEP ARTIRIMI

12. Yargı Paketi, belirsiz alacak davasının kaldırılmasıyla doğacak boşluğu, kısmi davayı güçlendirmek suretiyle doldurmaktadır.

HMK m. 109'a eklenen fıkra uyarınca, alacağın yalnızca bir kısmının dava edildiği hallerde davacı, ıslah yoluna başvurmaksızın ve iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın, bir defaya mahsus olmak üzere tahkikat sona erinceye kadar talep sonucunu artırarak alacağının kalan kısmını aynı dava içinde isteyebilecektir.

Düzenlemenin en önemli yeniliği ise, artırılan kısım bakımından zamanaşımının davanın açıldığı tarihten itibaren kesilmiş sayılacağının açıkça hükme bağlanmış olmasıdır. Böylece belirsiz alacak davasının alacaklıya sağladığı en önemli güvence olan zamanaşımının dava tarihinde alacağın tamamı için kesilmesi imkânı, kısmi davaya taşınmıştır.

Yeni getirilen talep artırımı kurumunun ıslahtan ayırt edilmesi gerekmektedir. Islah, HMK m. 176 vd. maddelerinde düzenlenen, tarafların usul işlemlerini düzeltmelerine imkân veren genel nitelikte bir kurumdur.

Kısmi ıslah yoluyla dava konusunun artırılması halinde, yukarıda açıklandığı üzere artırılan faiz kural olarak ıslah tarihinden itibaren yürütülmektedir. Talep artırımı ise ıslahtan bağımsız, kanunun davacıya doğrudan tanıdığı özel bir usuli imkândır.

Bu yönüyle yeni kurum, mülga HMK m. 107/2'de belirsiz alacak davası için öngörülmüş olan talep artırımıyla nitelik itibarıyla özdeştir.

Her iki halde de davacı, iddianın genişletilmesi yasağına takılmadan, karşı tarafın rızasına veya ıslaha ihtiyaç duymadan, harcını tamamlamak suretiyle talep sonucunu yükseltmektedir.

Aradaki fark, mülga düzenlemede ıslaha başvurmadan talep miktarını arttırma imkânının yalnızca alacağı belirsiz olan davacıya tanınmış olması; yeni düzenlemede ise alacağın belirli veya belirsiz olduğuna bakılmaksızın kısmi dava açan her davacıya, bu imkânın bir defaya mahsus olmak üzere tanınmasıdır.

Bu itibarla yeni sistemde, fazlaya ilişkin haklarını saklı tutan davacı, ikame ettiği kısmi davada ıslaha gerek kalmaksızın tek seferlik talep artırımıyla alacağının tamamını aynı davada hüküm altına aldırabilecektir. Kanun koyucunun, belirsiz alacak davasının işlevini kısmi dava bünyesinde yeniden inşa ettiği açıktır.

5. KISMİ DAVADA ARTIRILAN KISIM YÖNÜNDEN FAİZ BAŞLANGIÇ TARİHİ

Yeni düzenleme, artırılan kısım bakımından zamanaşımının dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılacağını açıkça hükme bağlamış; ancak faiz başlangıç tarihine ilişkin açık bir düzenlemeye yer vermemiştir.

Uygulamada en çok tartışma yaratacak hususlardan birinin faiz başlangıç tarihi hususu olacağı öngörülebilir.

Ne var ki bu sorunun çözümü, talep artırım kurumunun hukuki niteliğinden ve belirsiz alacak davasında talep artırımına ilişkin yerleşik Yargıtay içtihatlarından kıyas yoluyla çıkarılabilecektir.

İşbu makalenin "2.3. İki Dava Türü Arasındaki Temel Farklar: Zamanaşımı ve Faiz Başlangıç Tarihi" başlığı altında izah olunduğu üzere; yerleşik Yargıtay içtihatlarına göre, kısmi davada ıslahla artırılan talep kısmı için faiz, ıslah tarihinden itibaren başlamaktadır.

Belirsiz alacak davalarında ise; davacının dava talebini ıslaha başvurmadan talep artırım yolu ile artırması halinde faiz, dava (veya temerrüt) tarihinden itibaren işlemektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, kısmi davada ıslahla artırılan kısma faizin ancak ıslah tarihinden itibaren işletilebileceğine ilişkin yerleşik uygulama [13], ıslahın hukuki niteliğine dayanmaktadır. Islahla artırılan kısım, ıslah tarihine kadar dava konusu edilmemiş olduğundan, borçlunun bu kısım yönünden ancak ıslahla temerrüde düştüğü kabul edilmektedir.

Oysa kısmi davada yeni getirilen talep artırım imkânı, yukarıda açıklandığı üzere ıslah değildir.

Kanunun bizzat kısmi dava kurumunun bünyesine yerleştirdiği, davanın açılması anına bağlanan sonuçları (zamanaşımının kesilmesi) alacağın kalan kısmına da teşmil eden özel bir kurumdur.

Dolayısıyla kısmi davada ıslaha ilişkin içtihadın yeni kuruma olduğu gibi aktarılması, talep artırımının hukuki niteliğiyle bağdaşmayacaktır.

Buna karşılık mülga HMK m. 107/2'deki talep artırımına ilişkin içtihat, yeni kurum bakımından doğrudan yol göstericidir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, belirsiz alacak davasında davanın açılmasıyla doğacak maddi ve şekli hukuk sonuçlarının artırılan miktarlar için de geçerli olduğu gerekçesiyle, talep artırım dilekçesiyle artırılan miktarlar dâhil alacağın tümüne dava tarihinden itibaren faiz işletilmesi gerektiğini kabul etmiştir. [14]

Bu içtihadın gerekçesi, alacağın belirsiz olması değil; talep artırımının yeni bir dava niteliği taşımaması, davanın açılmasına bağlanan sonuçların (zamanaşımının kesilmesi ve temerrüt) alacağın tamamı için dava tarihinde doğmasıdır.

Yeni düzenlemede kanun koyucu, zamanaşımının artırılan kısım için dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılacağını açıkça öngörmek suretiyle, davanın açılmasına bağlanan maddi hukuk sonuçlarını alacağın kalan kısmına teşmil etme iradesini ortaya koymuştur.

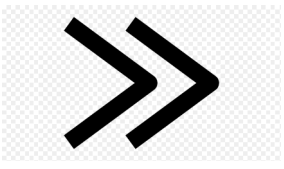

Zamanaşımı bakımından benimsenen bu yaklaşımın, dava açılmasının bir diğer sonucu olan temerrüt ve dolayısıyla faiz bakımından da geçerli sayılması, hem talep artırım kurumunun hukuki niteliğinin hem de kanun koyucunun amacının gereğidir.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında, yeni düzenlemeye göre kısmi davada talep artırımı yoluyla artırılan kısım için faiz başlangıç tarihinin, tıpkı mülga belirsiz alacak davasında olduğu gibi belirlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Davacı, davadan önce borçluyu temerrüde düşürmüşse, sonradan artırılan kısım dahil olmak üzere alacağın tamamına temerrüt tarihinden itibaren; böyle bir temerrüt olgusu yoksa, artırılan kısım dahil alacağın tamamına davanın açıldığı tarihten itibaren faiz işletilmelidir.

Artırılan kısma ancak talep artırım tarihinden itibaren faiz yürütülebileceği yönünde geliştirilebilecek muhtemel bir yaklaşım ise; talep artırım kurumunun hukuki niteliği ve zamanaşımının kesilmesi düzenlemesiyle kanun koyucunun amaçladığı hukuki yarar gözetildiğinde isabetli olmayacaktır.

6. SONUÇ

12. Yargı Paketi, Türk medeni usul hukukunda önemli bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Belirsiz alacak davasının on beş yıllık uygulama süresi boyunca hangi alacakların konusunu oluşturabileceği dahi netleştirilememiş, Yargıtay daireleri arasında ve nihayet Yargıtay ile Anayasa Mahkemesi arasında derin görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Belirsiz alacak davası, doktrindeki kaldırılması yönündeki eleştirilere uygun olarak yürürlükten kaldırılmış ve bu kurumun alacaklıya sağladığı hukuki yarar kısmi dava bünyesine taşınmıştır.

HMK m. 109'a eklenen fıkrayla getirilen talep artırımı; ıslahtan bağımsız, kanunun kısmi dava açan davacıya doğrudan tanıdığı ve bir defaya mahsus kullanılabilen özel bir usuli imkândır. Artırılan kısım bakımından zamanaşımının dava tarihinden itibaren kesilmiş sayılması, kanun koyucunun davanın açılmasına bağlanan sonuçları alacağın tamamına teşmil etme iradesinin açık göstergesidir. Bu irade ve mülga belirsiz alacak davasında talep artırımına ilişkin yerleşik Yargıtay içtihatlarından uyarınca; kısmi davada artırılan kısım yönünden faizin, temerrüt veya davanın açıldığı tarihten itibaren işletilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte; düzenlemenin Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesinin ardından, faiz başlangıç tarihi başta olmak üzere işbu makalede ele alınan hususların yargı içtihatlarıyla nasıl şekilleneceği yakından takip edilmelidir.

Detaylı Bilgi için;
Stj. Av. Osman Serhat Demirci
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 24.05.2019 T., 2017/8 E., 2019/3 K.

2. Yargıtay HGK, 17.06.2015 T., 2015/1052 E., 2015/1612 K.

3. Yargıtay 9. HD, 11.02.2020 T., 2016/13162 E., 2020/1860 K.

4. Yargıtay HGK, 07.07.2021 T., 2021/485 E., 2021/971 K.

5. Yargıtay HGK, 14.01.2020 T., 2016/1107 E., 2020/16 K

6. Yargıtay HGK, 28.02.2018 T., 2015/3162 E., 2018/369 K.

7. Yargıtay 3. HD, 02.03.2020 T., 2019/5988 E., 2020/1845 K.

8. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 15.12.2017 T., 2016/6 E., 2017/5 K.

9. Yargıtay 9. HD, 14.09.2020 T., 2016/26476 E., 2020/7547 K.

10. Anayasa Mahkemesi, İsmail Avcı Başvurusu, B. No: 2019/12190, K.T. 22.02.2022

11. Yılmaz, Ejder: "Uygulamada Amacına Ulaşamayan Belirsiz Alacak Davasına İlişkin Hüküm Yürürlükten Kaldırılmalıdır", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVIII, 2021/2

12. Karaaslan, Varol: "Belirsiz Alacak/Kısmi Dava Bir Madalyonun İki Yüzü mü?", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIII, S. 1, 2016, s. 230.

13. Yargıtay HGK, 14.01.2020 T., 2016/1107 E., 2020/16 K.; Yargıtay 22. HD, 24.01.2018 T., 2017/2549 E., 2018/1265 K.

14. Yargıtay HGK, 28.02.2018 T., 2015/3162 E., 2018/369 K.

YENİ DÜZENLEME, ARTIRILAN KISIM BAKIMINDAN ZAMANAŞIMININ DAVA TARİHİNDEN İTİBAREN KESİLMİŞ SAYILACAĞINI AÇIKÇA HÜKME BAĞLAMIŞ; ANCAK FAİZ BAŞLANGIÇ TARİHİNE İLİŞKİN AÇIK BİR DÜZENLEMEYE YER VERMEMİŞTİR.

DEĞİŞEN KANUNLARIN DERDEST DAVALARA ETKİSİNİN HUKUK DEVLETİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Giriş

Yaşadığımız toplum sürekli olarak değişmekte ve gelişmektedir. Toplumda olan bu değişim hukuk düzeni de etkilemektedir. Toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda kanun koyucu tarafından yeni yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Bu suretle kanunda yapılacak yeni düzenlemelerin yürürlüğe girerek önceki hukuki durumlarını değiştirip değiştirmemesi, hukuk dünyasında hala süregelen tartışma konularındandır. Bu yeni kanunlar uygulanırken hukuk devleti, hukuki güvenlik, hukuki belirlilik ve hak arama özgürlüğü ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Yeni kanunların geriye yönelik uygulanması, hukuki istikrar ve öngörülebilirliği zedeleyebilir. Diğer yandan, dava sürecindeki değişikliklerin adil yargılanma hakkını etkilememesi de önemlidir. Bu çerçevede, her olayın kendi özgün koşulları dikkate alınarak, uygun dengenin sağlanması gerekmektedir. Kanun koyucunun ve yargının, kanunların uygulanmasında bu ilkeleri gözetmesi ve tarafların haklarını etkin şekilde koruması beklenmektedir.

2. Kanunların Zaman Bakamından Uygulanması

Kanunların zaman bakımından uygulanması; yürürlüğe giren yeni bir kanunun hangi olaylara, hangi tarihten itibaren ve hangi sınırlar içerisinde uygulanacağını belirleyen hukuk kurallarını ifade etmektedir. [1]

Kanunların zaman bakımından uygulanmasına ilişkin ilkeler, hukuk devleti olmanın bir getirisi olup ayrılmaz bir parçasıdır. Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu hükme bağlanmıştır. Anayasa mahkemesi de verdiği birçok kararda hukuk devleti ilkesinin, hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerini içerdiğini belirtmiştir. Hukuki güvenlik ilkesi, bireylerin yürürlükte bulunan hukuk kurallarına güvenerek hukuki işlem yapabilmelerini ve devletin sonradan yapacağı düzenlemeler sebebiyle öngörülemeyen sonuçlarla karşılaşmamalarını amaçlamaktadır. Hukuki belirlilik ilkesi ise hukuk kurallarının açık, öngörülebilir ve istikrarlı olmasını gerektirir. Bu sebeple yürürlüğe giren yeni kanunların uygulanması açısından hukuk devleti, hukuki güvenirlik ve hak arama özgürlüğü ilkeleri gözetilmelidir. Özellikle derdest davalarda yeni kanun hükümlerinin uygulanması noktasında; tarafların dava açıldığı tarihte sahip oldukları hukuki durumu dikkate alınmalıdır. Tarafların hukuki durumu olabildiğince korunmalı ve hukuki beklentileri gözetilmelidir.

Öğretide ve uygulamada kanunların zaman bakımından uygulanması iki temel şekilde yapılmaktadır: Maddi hukuk kuralları ve usul hukuku kuralları. Maddi hukuk bakımından uygulanan genel ilke; kanunların geçmişe yürümemesidir. Usul hukuku kurallarında ise derhal uygulanma ilkesi benimsenmiştir. Ancak derdest davalarda sadece bu ayrıma göre hangi kanunun uygulanacağının belirlenmesi tek başına yeterli olmamaktadır. Yeni kanun usule uygun olsa bile tarafların hukuki durumunu doğrudan etkiliyorsa veya bu yönde sonuçlara sebebiyet veriyorsa hukuki güvenlik, haklı beklenti ve kazanılmış hak ilkelerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle kanunların zaman bakımından uygulanmasında aynı zamanda haklı beklentilerin korunması ve Anayasa madde 2'de yer alan hukuk devleti ilkesi de dikkate alınmalıdır.

3. Kanunların Zaman Bakımından Uygulanmasına Hâkim İlkeler

Yeni kanunun hangi olaylara uygulanacağı, kanunların zaman bakımından uygulanmasına ilişkin genel ilkeler çerçevesinde belirlenmektedir. Öğretide ve yargı içtihatlarında bu alanda belirli temel ilkelerin kabul edildiği görülmektedir. Bunlar; kanunların geçmişe yürümezliği ilkesi ve derhâl uygulanma ilkesidir.

3.1. Derhal Uygulanma İlkesi

Genel kural, olayların ve işlemlerin o sırada yürürlükte olan hukuk kurallarına bağlı olmasıdır. Bir olaya, o sırada yürürlükte olan hukuk kurallarının uygulanmasına derhal (hemen) uygulama ilkesi adı verilmektedir. Derhal uygulama ilkesi gereğince yeni kanun, yürürlüğe girdikten sonraki olay ve işlemlere uygulanmakta, geçmişe yürümemektedir. Sonradan yürürlüğe giren hukuk kuralının geçmişte meydana gelmiş bir olay veya işe uygulanmasına hukukta "geçmişe yürüme" ilkesi denilir. Geçmişe yürüme esasen bir istisnadır. Bu istisnaya, ceza hukukunda sanık lehine olan kanunun uygulanmasında rastlanır. Hukuk yargılamasında ise, kanun değişikliklerinde ilke "derhal uygulamadır. [2]

Bu ana kurala bağlı kalınarak, eski kanun zamanındaki usul işlemleri, eski kanuna göre sonuçlanmalı, sonuçlanmamış işlemler ise yeni kanun uygulanarak sonuçlandırılmalıdır. Yeni yargılama kanunun hükümleri, önceki kanun zamanında doğmuş olaylara ve ilişkilere ilişkin tamamlanmamış usul işlemlerinin yeni kanun zamanında süren etkilerine de uygulanır. Ancak eski kanun zamanında yapılıp tamamlanmış, kesinleşmiş ve taraflar için hukuki sonuçları gerçekleşmiş hukuksal durumlar ve işlemler yeni kanundan etkilenmezler. Geçerliliklerini korur ve yenilenmezler. Bu nedenle, usul kanunları yürürlüğe girdikleri andan itibaren kurulmuş bir hukuki durumu bozamayacağı gibi kurulamamış ve geçersiz bir hukuki durumu da diriltemez. [3]

Anayasa Mahkemesi'nin de yasaların geçmişe yürümemesi gerektiğine dair vermiş olduğu kararları vardır. Anayasa Mahkemesi'nin 30.05.2006 tarihli 2003/82E, 2006/66K. Sayılı kararında;
"Hukuk devletinin sağlamakla yükümlü olduğu hukuk güvenliği, kural olarak yasaların geriye yürümemesini gerekli kılar. Yasaların geriye yürümezliği ilkesi uyarınca, yasalar kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirdiği kazanılmış hakların korunması, mali haklarda iyileştirme gibi kimi ayrıksı durumlar dışında ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılırlar." [4]

Anayasa Mahkemesi'nin bir başka kararında ise;

"Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin sağlamakla yükümlü olduğu hukuk güvenliği, kural olarak, kanunların geriye yürütülmemesini gerekli kılar. Kanunların geriye yürümezliği ilkesi uyarınca, kanunlar kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirdiği, kazanılmış hakların korunması, mali haklarda iyileştirme gibi kimi ayrıksı durumlar dışında ilke olarak yürürlük tarihinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılırlar; geçmiş, yeni çıkarılan bir kanunun etki alanı dışında kalır.

Bu nedenle, sonradan yürürlüğe giren kanunların geçmişe ve kesin nitelik kazanmış hukuksal durumlara etkili olmaması hukukun genel ilkelerindendir." (Anayasa Mahkemesi, E. 2013/86, K. 2013/117, T. 10.10.2013) [5]

"Hukuk devletinin sağlamakla yükümlü olduğu hukuk güvenliği ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılan ortak değerdir.

Kural olarak hukuk güvenliği kanunların geriye yürütülmemesini zorunlu kılar. 'Kanunların geriye yürümezliği' olarak adlandırılan bu ilke uyarınca kanunlar yürürlüğe girdikleri tarihten sonraki hukuki durumlara uygulanabileceklerinden, sonradan çıkan bir kanun yürürlüğe girdiği tarihten önceki olaylara uygulanmaz." (Anayasa Mahkemesi, E. 2012/102, K. 2012/207, T. 27.12.2012) [6]

Yargıtay'ın vermiş olduğu bir başka kararda ise şu şekilde açıklanmaktadır:

"Geriye yürümezlik ilkesinin tanımı konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamasına karşın, ilke genel olarak şu şekilde tanımlanabilir: Yürürlüğe giren yeni kuralın yürürlük tarihinden önceki dönemde hukuki sonuçlar doğurmasını yasaklayan ve kuralın ancak yürürlüğe girdiği tarihten sonraki olaylara uygulanmasını emreden hukukun genel prensibidir." (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2021/86 K. 2021/516 T. 20.04.2021) [7]

3.2. Hukuki Güvenlik İlkesi

Kanunların geçmişe etkili olmaması genel bir ilkedir.

Bu ilkenin temelinde hukuki güvenlik ilkesi yatmaktadır [8]. Hukuki güvenlik ilkesi, hukuk kurallarında yapılan sık değişiklikler yoluyla hukuki istikrarın ve belirliliğin yok edilmemesi, geriye yürüyen kuralların kazanılmış haklara dokunmadan bireylerin temel haklarını ve özgürlüklerini güvence altına alması gerektiğini ifade eder.

Bireyler, yürürlükteki mevzuatın süreceğine ve geçerli olacağına güvenmek ister. Kişilerin işleri ve eylemleri, gelecekte çıkacak ve şimdiden bilinmeyen bir hukuk kuralı ile geçersiz sayılır ise hukuka olan güven sarsılır.

Geriye yürümezlik ilkesi gereğince, açılmış ve devam eden davalardaki işlemlerin hangi usule uymaları gerektiğini gösteren kurallar, prensip itibarıyla işlemin tamamlanmamış kısmına ait bulunmalıdır.

Çünkü işlemin tamamlanmış kısmı, hangi şekilde geride bırakılırsa bırakılsın, onun hesabı sonradan ihdas edilen kurallara göre görülemez. Kimseden gelecekte yürürlüğe girecek, bugünden bilinmeyen kurallara uygun davranış beklenemez. [3]

4. Derdest Davalara Yeni Kanunun Uygulanması ve Haklı Beklenti İlkesi

Hukukumuzda usul kurallarının kural olarak derhâl uygulanacağı kabul edilmektedir. Bu durum 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 448. Maddesi ile; *"Bu Kanun hükümleri, tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydıyla derhâl uygulanır."* şeklinde hüküm altına alınmıştır.

Kanun maddesinde de görüleceği üzere, tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydıyla derhal uygulanacağı düzenlenmiştir.

Tabi ki; bu düzenleme derhal uygulanma ilkesinin sınırlanamayacağı anlamına gelmemektedir.

Özellikle yeni düzenlemenin tarafların dava açıldığı tarihte sahip oldukları hukuki konumu veya davanın sonucunu etkilediği hâllerde hukuk devleti ilkesinden kaynaklanan hukuki güvenlik ve haklı beklenti ilkeleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Haklı beklenti kavramını, Anayasa Mahkemesi mülkiyet hakkının ihlali gerekçesiyle yapılan bir bireysel başvuru kararında kavramı şöyle tanımlamıştır:

"Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir iddianın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma şansının yüksek olduğunu gösteren yerleşik ve istikrarlı bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir."

Mahkeme bu tanımı kullandığı kararlarda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin tanımına doğrudan gönderme yapmaktadır.

Mahkeme norm denetimi kararlarında; kanunların uzun süre uygulanmasına güvenen kişilerin hayatını buna göre planlaması ve bir hukuk devletinde bu güvenin korunmaya değer olup olmaması meselesine vurgu yaparak kavramı değerlendirmektedir. [9]

Aynı şekilde Yargıtay içtihatlarında belirli usulî işlemler bakımından kazanılmış hakların korunması gerektiği kabul edilmektedir.

Aksi yaklaşım, yargılamanın sürekli değişen kurallar nedeniyle belirsiz hâle gelmesine ve tarafların öngörülebilir bir yargılama süreci elde etmesine engel olmaktadır.

Anayasa'nın 36. Maddesinde hak arama özgürlüğü düzenlenmiştir. Anayasa'nın 36. Maddesi, herkesin yargı mercileri önünde iddia ve savunmada bulunabilmesini güvence altına almaktadır.

Bu hak yalnızca mahkemeye başvurma imkanını değil, aynı zamanda kişinin başvurduğu hukuk düzeni içerisinde etkili bir yargısal koruma elde edebilmesini de kapsamaktadır.

Bu nedenle, dava açıldığı tarihte yürürlükte bulunan hukuk kurallarına güvenerek yargılamayı başlatan kişinin, yargılama devam ederken ortaya çıkan kanun değişiklikleri nedeniyle öngöremeyeceği ve başlangıçta karşılaşmadığı yeni engellerle karşılaşması, hak arama özgürlüğünün ihlali niteliğindedir.

Özellikle yeni düzenleme, kişinin dava açma imkanını, talebinin değerlendirilme biçimini veya uyuşmazlığın çözümünde esas alınacak hukuki kriterleri önemli ölçüde değiştiriyorsa, bu durumun adil yargılanma hakkını zedelemektedir.

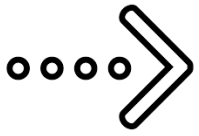

ÖNEMLİ

Adil yargılanma hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde düzenlenmiş olup, yargılamanın hakkaniyete uygun ve makul sürede sonuçlandırılmasını güvence altına almaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birinin hukuk güvenliği ve öngörülebilirlik olduğunu kabul etmektedir. Bu nedenle, devam eden bir yargılamaya sonradan yapılan kanun değişikliğiyle müdahale edilmesi, tarafların yargılamaya ilişkin meşru beklentilerini zedelememelidir.

5.Sonuç

Yeni kanunların derdest davalara uygulanması bakımından yalnızca kanunun yürürlük tarihi ve derhal uygulanma ilkesi esas alınmamalıdır. Bunun yanında tarafların dava açıldığı tarihte sahip oldukları hukuki konum, haklı beklentileri ve yargılamadaki usuli imkanlar dikkate alınmalıdır.

Özellikle Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer alan hak arama özgürlüğü ihlal edilmemelidir. Hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı bakımından, kişilerin hukuk düzenine duydukları güven korunmalıdır. Sonradan yürürlüğe giren kanunların, tarafların öngöremeyecekleri ve katlanmaları beklenemeyecek sonuçlar doğurması halinde, hukuki güvenlik ve haklı beklenti hakları ihlal edilmemelidir.

Ayrıca kazanılmış hak kavramı, derdest davalara yeni kanunun uygulanmasının sınırlarını belirleyen önemli güvencelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni düzenlemeler kamu yararı amacıyla yapılabilse de, bu düzenlemelerin geçmişte başlayan hukuki süreçler üzerindeki etkisi ölçülülük ilkesi çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Hukuk devleti anlayışı, yalnızca yeni düzenlemelerin yapılmasını değil; bu düzenlemelerin öngörülebilir, istikrarlı ve bireylerin meşru beklentilerini koruyacak şekilde uygulanmasını da gerektirmektedir.

Detaylı Bilgi için;
Stj. Av. Fatma Şengün
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Pekcanıtez / Atalay / Özekes, Medeni Usûl Hukuku; Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü Kitabı.

2. Özekes, Muhammet, Özel Hukuk – Kamu hukuku ve Yargılama Hukuku Bakımından Kanunların Zaman itibariyle uygulanması, Ankara 2010 s.2871

3. Dr. Halil Yılmaz, Kanunların Zaman Bakımından Uygulanması (6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Açısından)

4. Anayasa Mahkemesi, E. 2003/82, K. 2006/66, T. 30.05.2006

5. Anayasa Mahkemesi, E. 2013/86, K. 2013/117, T. 10.10.2013

6. Anayasa Mahkemesi, E. 2012/102, K. 2012/207, T. 27.12.2012

7. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2021/86 K. 2021/516 T. 20.04.2021

8. Akıllıoğlu, Tekin: Yasaların (anayasa dahil) zaman içinde uygulanması, Ankara 1984 (dipnot 9) s.285

9. Jülide Gül Erdem, Anayasa Mahkemesi'nin Haklı Beklentilerin Korunması İlkesine Yaklaşımı.

12. YARGI PAKETİ İLE TCK VE CMK'DA NELER DEĞİŞİYOR?

Kamuoyunda "12. Yargı Paketi" olarak bilinen Yargının Etkin ve Verimli İşlemesine Yönelik Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda kabul edildi.

Henüz Resmî Gazete'de yayımlanmamış olmakla birlikte, teklif Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nda özellikle dolandırıcılık suçlarına iştirak, genetik inceleme sonuçlarının saklanması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) alanlarında önemli değişiklikler öngörmektedir.

Mevcut sistemde banka hesabını, kredi kartını veya ödeme aracını dolandırıcılık suçunda kullanılmak üzere başkasına veren kişiler bakımından özel bir indirim hükmü bulunmamaktadır.

Teklif ile TCK'nın 158. maddesine eklenecek hüküm uyarınca, dolandırıcılık veya nitelikli dolandırıcılık suçuna iştirak yalnızca kişiye ait banka hesabı, ödeme aracı veya bunların kullanılmasını sağlayan bilgi ve araçların verilmesiyle sınırlı kalmışsa ceza yarı oranında indirilecektir.

Böylece kamuoyunda "IBAN kullandırma" olarak bilinen suçta asıl failler ile hesabını kullandıran kişiler arasındaki suça katkı farkının cezaya yansıtılması amaçlanmaktadır.

CMK'nın 80. maddesinde genetik inceleme sonuçlarının kişisel veri niteliğinde olduğu, belirli kararlar sonrasında derhal yok edilmesi öngörülmekle birlikte merkezi bir saklama sistemi bulunmamaktadır.

Teklif ile verilerin kimlik bilgilerinden arındırılarak özel bir sisteme kaydedilmesi, bir örneğinin dosyada delil olarak saklanması ve belirli hâllerde yirmi yıl muhafaza edilmesi öngörülmektedir.

İlgili kişi, gerekli şartların oluşması hâlinde verilerin silinmesini talep edebilecek; bilgiler yalnızca hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı kararıyla devam eden soruşturma ya da kovuşturmada kullanılabilecektir.

HAGB kararlarına karşı istinaf yolu ise ilk kez getirilmemektedir. Bu yol, 2024 yılında yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun ile kabul edilmiştir.

Teklif, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrasında CMK'nın 231. maddesini yeniden düzenlemekte; iki yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezalarında HAGB uygulanabilmesini korurken, işkence ve eziyet suçları ile kamu görevlisinin görevi nedeniyle işlediği ve Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında kötü muamele oluşturabilecek suçlarda HAGB uygulanamayacağını açıkça hükme bağlamaktadır.

Bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen kararlarda ise temyiz yolu korunmaktadır.

TBMM tarafından kabul edilen düzenlemenin Cumhurbaşkanı onayının ardından Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

Değişikliklerin ceza adalet sisteminde uygulama birliğini güçlendirmesi ve yargılama süreçlerini daha etkin hâle getirmesi amaçlanmaktadır.

Kaynak: ***https://www.adalet.gov.tr/12-yargi-paketi-tbmm-genel-kurulunda-kabul-edildi***

https://www.tbmm.gov.tr/Haber/Detay?Id=f613369e-6185-4b47-913f-019eeec65b37

MOBİL UYGULAMALARDA KONUM VERİSİNİN İŞLENMESİNİN HUKUKİ BOYUTU

1. Giriş

Dijital teknolojilerde yaşanan hızlı gelişmeler, mobil uygulamaları günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline getirmiştir. Sosyal medya, ulaşım, bankacılık, elektronik ticaret ve navigasyon gibi pek çok hizmet mobil uygulamalar aracılığıyla sunulurken, bu uygulamalar hizmetin niteliğine bağlı olarak kullanıcıların çeşitli kişisel verilerini işlemektedir. İşlenen kişisel veriler arasında yer alan konum verisi ise bireyin yalnızca bulunduğu noktayı göstermekle kalmayıp günlük yaşamı, alışkanlıkları ve sosyal çevresi hakkında önemli çıkarımlar yapılmasına imkân tanıması nedeniyle özel bir öneme sahiptir.

Türk hukukunda kişisel verilerin korunması hakkı, Anayasa'nın 20. maddesi ile güvence altına alınmış; bu anayasal güvencenin kanuni yansıması olarak 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) yürürlüğe girmiştir. Her ne kadar Kanun'da konum verisine ilişkin özel bir tanıma yer verilmemiş olsa da belirli veya belirlenebilir gerçek kişiyle ilişkilendirilebilen konum bilgilerinin kişisel veri niteliğinde olduğu kabul edilmektedir.

Bu nedenle mobil uygulamalar tarafından gerçekleştirilen konum verisi işleme faaliyetlerinin, KVKK'da öngörülen veri işleme şartlarına ve veri sorumlularına yüklenen yükümlülüklere uygun şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, mobil uygulamalar tarafından işlenen konum verisinin hukuki niteliği 6698 sayılı Kanun çerçevesinde ele alınacak; veri sorumlularının aydınlatma, veri güvenliği ile silme, yok etme ve anonim hâle getirme yükümlülükleri incelenecek, ardından konum verisinin hukuka aykırı şekilde işlenmesinin idari, hukuki ve cezai sonuçları ilgili mevzuat, Kişisel Verileri Koruma Kurulu kararları ve yargı kararları ışığında değerlendirilecektir.

2. Mobil Uygulamalarda Konum Verisinin Hukuki Niteliği

Mobil uygulamalar tarafından işlenen kişisel veriler, uygulamanın sunduğu hizmete göre farklılık göstermekle birlikte, konum verisi günümüzde en sık işlenen veri kategorilerinden biri hâline gelmiştir. Özellikle navigasyon, ulaşım, sosyal medya ve çevrim içi sipariş uygulamaları, hizmetlerini yerine getirebilmek amacıyla kullanıcıların anlık veya sürekli konum bilgilerine erişebilmektedir. Bununla birlikte bazı uygulamaların, hizmetin sunulması bakımından zorunlu olmadığı hâlde konum verisine erişim talep ettiği de uygulamada görülmektedir. Bu durum, konum verisinin hukuki niteliğinin doğru şekilde belirlenmesini ve veri işleme faaliyetlerinin hukuki sınırlar içerisinde yürütülmesini zorunlu kılmaktadır.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde kişisel veri, "kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi" olarak tanımlanmıştır. Kanun'da konum verisine özgü ayrı bir tanım bulunmamakla birlikte, belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilebilen konum bilgilerinin kişisel veri niteliğinde olduğu kabul edilmektedir.

Nitekim belirli bir zaman dilimi boyunca elde edilen konum verileri; kişinin ikamet ettiği yer, çalışma hayatı, günlük rutinleri ve sosyal çevresi hakkında ayrıntılı çıkarımlar yapılmasına imkân tanıyabilmektedir. Bu yönüyle konum verisi, bireyin özel hayatıyla doğrudan bağlantılı kişisel veriler arasında yer almaktadır.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu da mobil uygulamalarda gerçekleştirilen veri işleme faaliyetlerine ilişkin yayımladığı rehberlerde, veri sorumlularının yalnızca hizmetin sunulması için gerekli olan konum verilerini işlemesi, veri işleme amacını açık ve anlaşılır şekilde ilgili kişiye bildirmesi ve ölçülülük ilkesine uygun hareket etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Böylece konum verisinin işlenmesinde, yalnızca teknolojik imkânların değil, bireyin temel hak ve özgürlüklerinin de gözetilmesi amaçlanmaktadır. [1] Konum verisinin özel hayat üzerindeki etkisi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da kabul edilmektedir. Nitekim Mahkeme, Uzun/Almanya kararında GPS yoluyla gerçekleştirilen konum takibinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi kapsamında özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturabileceğini belirterek şu değerlendirmeye yer vermiştir:

"… Mahkemenin görüşüne göre, GPS gözetimi, doğası gereği, bir kişinin davranışları, görüşleri veya duyguları hakkında daha fazla bilgi ifşa ettikleri için, kural olarak, bir kişinin özel hayata saygı duyma hakkına müdahale etmeye daha duyarlı olan diğer görsel veya akustik gözetim yöntemlerinden ayırt edilir. Bununla birlikte, içtihatlarında belirlenen ilkeler göz önüne alındığında, yukarıda belirtilen faktörleri, başvuru sahibinin GPS aracılığıyla gözleminin, şartlarda ve bu şekilde elde edilen verilerin yukarıda açıklanan şekilde işlenmesi ve kullanılmasının, Madde 8/1 tarafından korunan özel hayatına müdahale anlamına geldiği sonucuna varmak için yeterli bulur." [2]

Söz konusu karar, konum verisinin yalnızca teknik bir bilgi olarak değil, bireyin özel yaşamına ilişkin kapsamlı çıkarımlar yapılmasını mümkün kılan kişisel veri niteliğinde olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu nedenle mobil uygulamalar tarafından gerçekleştirilen konum verisi işleme faaliyetlerinin, 6698 sayılı Kanun'da öngörülen veri işleme şartlarına ve temel ilkelere uygun şekilde yürütülmesi, kişisel verilerin korunması hakkının etkin biçimde sağlanması bakımından önem taşımaktadır.

3. Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri

Mobil uygulamalar aracılığıyla gerçekleştirilen konum verisi işleme faaliyetlerinde veri sorumluları, yalnızca kişisel verileri hukuka uygun şekilde işlemekle değil, aynı zamanda 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda öngörülen yükümlülükleri yerine getirmekle de sorumludur.

Kanun, veri sorumlularına kişisel verilerin işlenmesi sürecinin her aşamasında ilgili kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumaya yönelik birtakım yükümlülükler yüklemektedir. Mobil uygulamalar bakımından bu yükümlülüklerin başında aydınlatma yükümlülüğü, veri güvenliğinin sağlanması ile kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi yükümlülüğü gelmektedir.

3.1. Aydınlatma Yükümlülüğü

6698 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca veri sorumlusu, kişisel verilerin elde edilmesi sırasında ilgili kişiyi; veri sorumlusunun kimliği, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği, kimlere aktarılabileceği, veri toplamanın hukuki sebebi ile ilgili kişinin Kanun'un 11. maddesinde düzenlenen hakları konusunda bilgilendirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülük, açık rızadan bağımsız olup veri işleme faaliyetinin şeffaf şekilde yürütülmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Mobil uygulamalar bakımından aydınlatma yükümlülüğü çoğunlukla gizlilik politikaları veya aydınlatma metinleri aracılığıyla yerine getirilmektedir. Ancak bu metinlerin yalnızca şeklen sunulması yeterli değildir. Kullanıcının konum verisinin hangi amaçla işlendiğini açık, anlaşılır ve kolay erişilebilir şekilde öğrenebilmesi gerekmektedir. Nitekim Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 18.02.2026 tarihli ve 2026/347 sayılı İlke Kararı'nda da aydınlatma yükümlülüğünün yalnızca biçimsel olarak yerine getirilmesinin yeterli olmadığı belirtilmiş; ilgili kişinin veri işleme faaliyetleri hakkında etkili biçimde bilgilendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bu karara göre;

" … Kişisel veri işleme faaliyetinin açık rıza şartına dayalı olarak gerçekleştirilmesi halinde aydınlatma metni ve açık rıza metinlerinin farklı başlıklar altında ayrı ayrı metinler olarak düzenlenmesi,

… Metinlerde açık, anlaşılır ve sade bir dil kullanılması; genel nitelikte, farklı anlaşılmaya müsait, eksik, ilgili kişileri yanıltıcı ve yanlış bilgilere yer verilmemesi,

Çok detaylı, karmaşık ve uzun metinlerin kullanılmaması…

Aydınlatma metinlerinde işlenen kişisel veriler ve kategorileri ile birlikte kişisel veri işleme faaliyetinin amaç ve hukuki sebebinin açık ve net bir biçimde ifade edilmesi," yönünde değerlendirmeye yer verilmiştir. [3]

Bu karar doğrultusunda, mobil uygulama geliştiricilerinin uzun ve karmaşık metinler yerine kullanıcıların kolaylıkla anlayabileceği aydınlatma metinleri hazırlaması, KVKK'nın öngördüğü şeffaflık ilkesinin bir gereğidir.

3.2. Veri Güvenliğinin Sağlanması

6698 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca veri sorumlusu, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini ve erişilmesini önlemek ile kişisel verilerin muhafazasını sağlamak amacıyla gerekli teknik ve idari tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu kapsamda konum verilerinin güvenli biçimde saklanması, yetkisiz erişimlerin önlenmesi, erişim yetkilerinin sınırlandırılması ve olası veri ihlallerine karşı gerekli güvenlik önlemlerinin alınması gerekmektedir.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu da çeşitli kararlarında veri güvenliğinin yalnızca teknik altyapının oluşturulmasından ibaret olmadığını, veri sorumlularının organizasyonel tedbirleri de almak zorunda olduğunu vurgulamaktadır. Nitekim Kurulun çeşitli veri ihlali kararlarında, gerekli güvenlik tedbirlerini almayan veri sorumluları hakkında idari yaptırım uygulanmıştır. Bu durum, veri güvenliğinin yalnızca teknik değil aynı zamanda hukuki bir yükümlülük olduğunu göstermektedir.

3.3. Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi ve Anonim Hâle Getirilmesi

6698 sayılı Kanun'un 7. maddesine göre kişisel verilerin işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde veri sorumlusu, söz konusu verileri resen veya ilgili kişinin talebi üzerine silmek, yok etmek ya da anonim hâle getirmekle yükümlüdür.

Mobil uygulamalar bakımından bu yükümlülük özellikle konum verileri açısından önem taşımaktadır. Hizmetin sunulması amacıyla elde edilen konum bilgilerinin, bu amaç sona ermesine rağmen süresiz olarak saklanması Kanun'un temel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Bu nedenle veri sorumlularının kişisel veri saklama ve imha politikalarını oluşturmaları ve işleme amacı ortadan kalkan verileri gecikmeksizin imha etmeleri gerekmektedir.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından yayımlanan "Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hâle Getirilmesi Rehberi" de veri sorumlularının bu süreçleri planlı ve denetlenebilir şekilde yürütmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

"Kişisel verilerin silinmesi, kişisel verilerin ilgili kullanıcılar için hiçbir şekilde erişilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemidir. Veri sorumlusu, silinen kişisel verilerin ilgili kullanıcılar için erişilemez ve tekrar kullanılamaz olması için gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almakla yükümlüdür…

Kişisel verilerin yok edilmesi, kişisel verilerin hiç kimse tarafından hiçbir şekilde erişilemez, geri getirilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemidir. Veri sorumlusu, kişisel verilerin yok edilmesiyle ilgili gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almakla yükümlüdür…

Kişisel verilerin anonim hale getirilmiş olması için; kişisel verilerin, veri sorumlusu veya alıcı grupları tarafından geri döndürülmesi ve/veya verilerin başka verilerle eşleştirilmesi gibi kayıt ortamı ve ilgili faaliyet alanı açısından uygun tekniklerin kullanılması yoluyla dahi kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemez hale getirilmesi gerekir. Veri sorumlusu, kişisel verilerin anonim hale getirilmesi için gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almakla yükümlüdür. Kişisel verilerin anonim hale getirilmesi, kişisel veri saklama ve imha politikasında belirtilen esaslara uygun olarak aşağıdaki yöntemlerle gerçekleştirilir." [4]

Böylece kişisel verilerin gereğinden uzun süre muhafaza edilmesinin önüne geçilerek ilgili kişilerin özel hayatının korunması amaçlanmaktadır.

4. Konum Verisinin Hukuka Aykırı İşlenmesinin Sonuçları

Mobil uygulamalar aracılığıyla işlenen konum verilerinin hukuka aykırı şekilde elde edilmesi, işlenmesi veya üçüncü kişilerle paylaşılması hâlinde veri sorumluları bakımından idari, hukuki ve cezai sorumluluk gündeme gelebilmektedir. Konum verisinin bireyin özel hayatına ilişkin kapsamlı bilgiler ortaya koyabilmesi nedeniyle, bu verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi yalnızca 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu bakımından değil, Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ceza Kanunu bakımından da çeşitli yaptırımlara yol açabilmektedir.

4.1. İdari Sorumluluk

6698 sayılı Kanun'un 18. maddesinde, veri sorumlularının Kanun'da öngörülen yükümlülükleri ihlal etmeleri hâlinde uygulanabilecek idari yaptırımlar düzenlenmiştir. Bu maddeye göre;

"MADDE 18- (1) Bu Kanunun;

a) 10 uncu maddesinde öngörülen aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında 5.000 Türk lirasından 100.000 Türk lirasına kadar,

b) 12'nci maddesinde öngörülen veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeyenler hakkında 15.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar,

c) 15 inci maddesi uyarınca Kurul tarafından verilen kararları yerine getirmeyenler hakkında 25.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar,

ç) 16'ncı maddesinde öngörülen Veri Sorumluları Siciline kayıt ve bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket edenler hakkında 20.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar,

d) (Ek:2/3/2024-7499/35 md.) 9 uncu maddenin beşinci fıkrasında öngörülen bildirim

yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında 50.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar,
idari para cezası verilir.

(2) (Değişik:2/3/2024-7499/35 md.) Birinci fıkranın (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde öngörülen idari para cezaları veri sorumlusu, (d) bendinde öngörülen idari para cezası veri sorumlusu veya veri işleyen gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişileri hakkında uygulanır.

(3) (Ek:2/3/2024-7499/35 md.) Kurulca verilen idari para cezalarına karşı, idare mahkemelerinde dava açılabilir.

(4) Birinci fıkrada sayılan eylemlerin kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bünyesinde işlenmesi hâlinde, Kurulun yapacağı bildirim

üzerine, ilgili kamu kurum ve kuruluşunda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev yapanlar hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılır ve sonucu Kurula bildirilir."

Özellikle aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, veri güvenliğine ilişkin gerekli teknik ve idari tedbirlerin alınmaması veya Kurul kararlarına aykırı hareket edilmesi durumunda veri sorumluları hakkında idari para cezası uygulanabilmektedir. Bu kapsamda Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 13.04.2021 tarihli ve 2021/361 sayılı Kararı, mobil uygulamalar üzerinden gerçekleştirilen veri işleme faaliyetleri bakımından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Söz konusu olayda bir bankanın, mobil uygulaması aracılığıyla ilgili kişiye usulüne uygun açık rıza almaksızın tanıtım iletileri göndermesi üzerine Kurul inceleme başlatmıştır. İnceleme sonucunda Kurul;

" … Veri sorumlusunun ilgili kişilerden usulüne uygun şekilde açık rıza almaksızın tanıtım iletisi göndermek suretiyle hukuka aykırı olarak kişisel veri işleme faaliyetinde bulunmasının Kanunun 12' nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında zikredilen uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli teknik ve idari tedbirleri almadığını gösterdiği değerlendirmelerinden hareketle;

Veri sorumlusunun mobil uygulamalar üzerinden usulüne uygun açık rızası alınmaksızın tanıtım iletileri göndermek amacıyla ilgili kişinin kişisel verilerini işlemesinin hukuka aykırı olduğu dikkate alındığında, Kanunun 12 nci maddesinin (1) numaralı fıkrası çerçevesinde uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli teknik ve idari tedbirleri almadığı kanaatine varılan veri sorumlusu hakkında Kanunun 18 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca idari para cezası uygulanmasına,

Bununla birlikte veri sorumlusunun sahibi olduğu mobil uygulama süreçlerini usulüne uygun açık rıza alınabilecek şekilde düzenlemesi ve bu işlemin sonucundan Kurula bilgi verilmesi yönünde veri sorumlusunun talimatlandırılmasına" şeklinde karar vermiştir. [5]

Anılan karar, mobil uygulamalarda kullanıcıların kişisel verilerinin yalnızca açık rıza alınarak işlenmesinin yeterli olmadığını; veri sorumlularının aynı zamanda veri işleme süreçlerini KVKK'ya uygun şekilde tasarlamak ve gerekli teknik ile idari tedbirleri almakla yükümlü olduğunu göstermektedir.

4.2. Hukuki Sorumluluk

Kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde işlenmesi, veri sorumlusunun özel hukuk bakımından da sorumluluğunu doğurabilmektedir. 6698 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca ilgili kişiler; kişisel verilerinin hukuka aykırı işlendiğini öğrenmeleri hâlinde düzeltilmesini, silinmesini veya uğradıkları zararın giderilmesini talep edebilmektedir. Bunun yanında Türk Borçlar Kanunu'nun haksız fiile ilişkin hükümleri kapsamında da maddi ve manevi tazminat talep edilmesi mümkündür.

Nitekim Yargıtay 4. Hukuk Dairesi de 2022/3953 esas, 2025/2404 karar sayılı ve 13.02.2025 tarihli ilamında, kişisel verilerin hukuka aykırı işlenmesi nedeniyle doğan zararların genel hükümler çerçevesinde tanzim edilebileceğini vurgulamıştır.

"KVKK kişisel verilerin hukuka aykırı işlenmesinden doğan zararların tazminine ilişkin özel hükümler düzenlemekten kaçınmış, kişilik hakları ihlal edilenlerin genel hükümlere göre tazminat hakkının saklı olduğunu belirtmek suretiyle genel hükümlere yollama yapmayı tercih etmiştir. Bu bağlamda KVKK'nın 11/ğ maddesinde ilgili kişinin hakları düzenlenirken, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi nedeniyle doğan zararlarının giderilmesini talep etme hakkına sahip olduğu ve 14/3 maddesinde kişilik hakları ihlal edilenlerin genel hükümlere göre tazminat haklarının saklı olduğu ayrıca belirtilmiştir. Bu nedenle TMK'nın kişiliğin korunmasına ilişkin hükümlerine yollama yaptığı sonucu ortaya çıkmaktadır. KVKK maddi ve manevi zarar ayrımı yapmamıştır. TMK'da doğrudan doğruya kişisel verilerin korunmasına ilişkin bir hüküm bulunmamakla birlikte

kişisel verilerin kişilik değerleriyle örtüşmesi ve kişilik hakkının koruma kapsamına dahil edilmesi nedeniyle; TMK'nın kişilik hakkını koruyan hükümleri, kişisel verilerin korunması hususunda da uygulanacaktır." [6]

Özellikle konum verisinin ilgili kişinin bilgisi ve hukuki dayanağı bulunmaksızın üçüncü kişilerle paylaşılması ya da amacı dışında kullanılması, kişilik haklarının ihlaline neden olabileceğinden veri sorumlusunun tazminat sorumluluğunu gündeme getirebilecektir. Bu nedenle veri sorumlularının veri işleme faaliyetlerini yalnızca Kanun'un şekli hükümlerine değil, kişilik haklarının korunmasına ilişkin genel hukuk ilkelerine de uygun şekilde yürütmeleri gerekmektedir.

4.3. Cezai Sorumluluk

Kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde işlenmesi bazı hâllerde Türk Ceza Kanunu kapsamında suç oluşturmaktadır. Bu kapsamda özellikle TCK'nın 135. maddesinde düzenlenen kişisel verilerin kaydedilmesi, 136. maddesinde düzenlenen verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve 138. maddesinde düzenlenen verileri yok etmeme suçları önem taşımaktadır.

Nitekim Yargıtay 12. Ceza Dairesinin bir kararında, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak paylaşılmasına ilişkin şu değerlendirmeye yer verilmiştir:

"… TCK'nın 135 ve 136. maddelerindeki kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelerde sadece sır niteliğinde kişisel verilerin korunacağına ilişkin bir hükmün bulunmaması ve aksine 135. maddenin gerekçesinde gerçek kişiyle ilgili her türlü bilginin kişisel veri olarak kabul edilmesi gerektiğinin belirtilmesi karşısında, her türlü kişisel verinin hukuka aykırı olarak başkasına verilmesi, yayılması ve ele geçirilmesi fiilleri TCK'nın 136. maddesindeki verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu oluşturur.

Bu nedenle herkes tarafından bilinen ve/veya kolaylıkla ulaşılması ve bilinmesi mümkün olan kişisel bilgiler de yasal anlamda "kişisel veri" olarak kabul edilmektedir. Ancak, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunun uygulama alanının amaçlanandan fazla genişletilerek, uygulamada belirsizlik ve hemen her eylemin suç oluşturması gibi olumsuz sonuçların doğmaması için, somut olayın özellikleri dikkate alınarak titizlikle değerlendirme yapılması, olayda herhangi bir hukuk dalı tarafından kabul edilebilecek bir hukuka uygunluk nedeni veya bu kapsamda nazara alınabilecek bir hususun bulunup bulunmadığının saptanması ve sanığın eylemiyle hukuka aykırı hareket ettiğini bildiği ya da bilebilecek durumda olduğunun da tespit edilmesi gerekir." [7]

Yargıtay'ın bu yaklaşımı, mobil uygulamalar aracılığıyla elde edilen konum verilerinin de hukuka aykırı şekilde üçüncü kişilere aktarılması veya yayılması hâlinde ceza hukuku bakımından sorumluluk doğabileceğini ortaya koymaktadır.

Bu nedenle veri sorumlularının yalnızca KVKK hükümlerine değil, aynı zamanda Türk Ceza Kanunu'nda kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelere de uygun hareket etmeleri büyük önem taşımaktadır.

5. Sonuç

Mobil uygulamalar tarafından işlenen konum verileri, teknolojik gelişmelerin doğal bir sonucu olarak dijital yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Bununla birlikte, konum verisinin bireyin günlük yaşamına, alışkanlıklarına ve özel hayatına ilişkin kapsamlı bilgiler ortaya koyabilmesi, bu verilerin işlenmesini kişisel verilerin korunması hukuku bakımından özel bir öneme sahip kılmaktadır.

Bu nedenle konum verisinin işlenmesi sürecinde, bireyin temel hak ve özgürlüklerinin korunması ile teknolojik gelişmeler arasında dengeli bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, kişisel verilerin hukuka uygun şekilde işlenmesini sağlamak amacıyla veri sorumlularına önemli yükümlülükler yüklemiştir. Özellikle aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi, gerekli teknik ve idari tedbirlerin alınması ile işleme amacı ortadan kalkan verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi, veri sorumlularının yerine getirmesi gereken temel yükümlülükler arasında yer almaktadır.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu kararları ile yargı içtihatları da bu yükümlülüklerin yalnızca şeklen değil, fiilen ve etkin bir biçimde yerine getirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan, konum verisinin hukuka aykırı şekilde işlenmesi yalnızca idari para cezalarına yol açmamakta; somut olayın özelliklerine göre tazminat sorumluluğunu ve ceza hukuku bakımından yaptırımları da gündeme getirebilmektedir. Bu durum, veri sorumlularının kişisel verilerin korunmasına ilişkin yükümlülüklerini yerine getirirken yalnızca Kanun hükümlerini değil, yargı kararlarıyla şekillenen uygulamayı da dikkate almalarını gerekli kılmaktadır.

Sonuç olarak, mobil uygulamaların yaygınlaşmasıyla birlikte konum verisinin işlenmesine ilişkin hukuki uyuşmazlıkların da artacağı öngörülmektedir. Bu süreçte veri sorumlularının, veri işleme faaliyetlerini hukuka uygunluk, ölçülülük, şeffaflık ve veri güvenliği ilkeleri çerçevesinde yürütmeleri; kullanıcıların ise kişisel verileri üzerindeki hakları konusunda bilinçli hareket etmeleri büyük önem taşımaktadır.

Böylelikle hem dijital teknolojilerin sunduğu imkânlardan etkin şekilde yararlanılması hem de Anayasa ve 6698 sayılı Kanun ile güvence altına alınan kişisel verilerin korunması hakkının etkin biçimde sağlanması mümkün olacaktır.

Detaylı Bilgi için;
Stajyer Öğrenci Ceren Nur Aplak
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun 'Mobil Uygulamalarda Mahremiyetin Korunmasına Yönelik Tavsiyeler' Rehberi

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Başvuru No:35623/05, Karar Tarihi: 02.09.2010, Uzun/Almanya Kararı

3. Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2026/347 Sayılı, 18.02.2026 Tarihli İlke Kararı

4. Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun 'Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi' Rehberi

5. Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2021/361 Sayılı, 13.04.2021 Tarihli Kararı

6. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 2022/3953 Esas, 2025/2404 Karar Sayılı, 13.02.2025 Tarihli İlamı

7. Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2019/12886 Esas, 2020/513 Karar Sayılı, 15.01.2020 Tarihli İlamı

YENİ KİRA SÖZLEŞMESİNİN TAHLİYE TAAHHADÜNÜ GEÇERSİZ KILMASINI SAĞLAYAN DÜZENLEME RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANDI!

Yeni sözleşmenin tahliye taahhüdünü geçersiz kılmasını sağlayan karar 18 Temmuz 2026 Tarihli ve 33313 sayılı Resmî Gazete'de yayımlandı.

Tahliye taahhüdünü geçersiz kılan karar şu şekildedir.

"Somut uyuşmazlıkta, davalı vekili tarafından takibe dayanak yapılan dava konusu tahliye arimzalanarak kira sözleşmesinin yenilendiği ileri sürülmüş, davacı vekili tarafından da sunulan sözleşme kabul edilerek tarafların anlaştığı ve davanın konusuz kaldığına dair 22.10.2024 tarihli beyan dilekçesi ibraz edilmiş olmakla, İlk Derece Mahkemesince tahliye taahhüdünden sonra, davacı tarafça itiraz edilmeyen 11.09.2014 başlangıç tarihli sözleşme ile kira sözleşmesinin yenilendiği ve tahliye taahhüdünün hükümsüz kaldığı gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olduğundan, Adalet Bakanlığının kanun yararına temyiz talebinin kabulüne karar verilmiştir.

Adalet Bakanlığının 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 363/1 maddesine dayalı kanun yararına temyiz isteminin kabulü ile kararın sonuca etkili olmamak üzere aynı Kanunun 363/2 maddesi uyarınca KANUN YARARINA BOZULMASINA oy birliğiyle karar verilmiştir."

Yargıtay'ın vermiş olduğu bu karar ile mevcut kira sözleşmesine bağlı olarak alınan tahliye taahhüdünün, kira sözleşmesinin yenilenmesi sonucu geçersiz hale gelmesine karar verilmiştir dolayısıyla sözleşmesinin yenilenmesi sonucu geçersiz hale gelen tahliye taahhüdüne dayanarak tahliye isteminde bulunulması artık mümkün değildir.

Kaynak: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2026/07/20260718-13.pdf

12. YARGI PAKETİ İLE HUKUKİ KONULARDA BİLİRKİŞİYE BAŞVURAN HAKİM VE SAVCILARA DİSİPLİN CEZASI GETİRİLDİ!

Kamuoyunda "12. Yargı Paketi" olarak bilinen "Yargının Etkin ve Verimli İşlemesine Yönelik Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", 16 Temmuz 2026 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda kabul edilerek yasalaşmıştır. Başta İcra ve İflas Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu olmak üzere pek çok temel kanunda değişiklik öngören pakette bilirkişilik müessesesine ilişkin de uygulamada önemli sonuçlar doğuracak bir düzenleme yapılmıştır.

Yapılan düzenleme ile, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun uyarma cezasını düzenleyen 63. maddesine yeni bir bent eklenmiştir. Buna göre hakimlik ve savcılık mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulması, hakim ve Cumhuriyet savcıları bakımından uyarma cezası gerektiren fiiller arasına dahil edilmiştir.

Esasen 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 266. maddesi ile 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu, genel bilgi ve tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulmasını zaten yasaklamaktaydı. Ne var ki uygulamada bu yasağa rağmen, salt hukuki nitelendirme gerektiren pek çok uyuşmazlığın dahi bilirkişiye havale edildiği, hazırlanan raporların adeta hüküm taslağı işlevi gördüğü, bunun da yargılamaları uzattığı ve taraflara gereksiz masraf yüklediği uzun süredir eleştirilmekteydi. Yeni düzenleme, mevcut kurala rağmen hukuki konularda bilirkişi raporu alınmasını yaptırıma bağlamaktadır.

Düzenleme ile; bilirkişilik kurumunun asli fonksiyonuna uygun şekilde işletilmesi ve hakim ile savcının yargılama faaliyetindeki rolünün güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Teknik ve özel uzmanlık gerektiren konularda bilirkişiye başvurulması ise mümkün olmaya devam edecektir.

Kaynak: Yargının Etkin ve Verimli İşlemesine Yönelik Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (TBMM Kanun Metni)

BİLİRKİŞİ RAPORLARINA İTİRAZ EDİLMEMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

1. GİRİŞ

Bilirkişi incelemesi, mahkemelerin önüne gelen uyuşmazlıkların çözümünde hukuk alanı dışında kalan farklı alanlara ilişkin bilgiye ihtiyaç duyulması durumunda başvurulan HMK'da ispat ve deliller başlığı altında düzenlenmiş bir müessesedir.

"Hâkimden diğer alanlara ilişkin özel veya teknik bilgiye sahip olmasını beklemek mümkün değildir tam da bu noktada devreye bilirkişi girer. Bilirkişi, sahip olduğu özel veya teknik bilgiyi aktararak ilgili uyuşmazlığın çözümünde önemli bir rol oynar. Ancak bunun için bilirkişinin raporunu hukuka uygun bir şekilde hazırlaması gerekir." [1]

Bilirkişi raporuna itiraz, HMK'nın 281. Maddesinde: *"Taraflar, bilirkişi raporunun, kendilerine tebliği tarihinden itibaren iki hafta içinde, raporda eksik gördükleri hususların, bilirkişiye tamamlattırılmasını; belirsizlik gösteren hususlar hakkında ise bilirkişinin açıklama yapmasının sağlanmasını veya yeni bilirkişi atanmasını mahkemeden talep edebilirler."* şeklinde düzenlenmiştir.

Bu çalışmada HMK m.281 kapsamında bilirkişi raporuna itiraz edilmemesinin hukuki sonuçları, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 2026 tarihli kararı esas alınarak öğreti ve önceki içtihatlar ışığında incelenecektir.

2. BİLİRKİŞİ RAPORUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ

Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Ancak genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. Hukuki niteliği itibariyle HMK'da ispat ve deliller kısmı altında düzenlenmiştir. Bilirkişi raporunun hukuki niteliği tartışmalıdır.

Bir görüşe göre, *"muhakeme makamları geçmişe ait iz ve eserleri ancak bilirkişinin beyanı ile öğrenebiliyorsa, bilirkişi görüşü delil sayılacaktır. Bilirkişi muhakeme makamlarına sadece tecrübe kuralını açıklıyor veya bu kuralın uygulanmasıyla bazı sonuçların çıkarılmasına yardımcı oluyorsa, bilirkişi görüşü, delilleri değerlendirme bakımından yardımcı olmak görevini görmüş olacak ve delil sayılmayacaktır.*

Böylece bilirkişi görüşü yerine göre bazen delil, bazen delilleri değerlendirme aracı ve bazen de her ikisi olabilmektedir." [2]

Yargıtayın bilirkişi görüşünün niteliği ile ilgili değerlendirme içeren emsal nitelikli kararı aşağıda yer vermekteyiz.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2017/494 Esas 2021/506 Karar Sayılı İlamı 15.04.2021

"6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 266. maddesinde; mahkemenin, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar vereceği düzenlenmiştir.

Aynı Kanun'un 282. maddesi uyarınca mahkeme, takdiri bir delil olan bilirkişi görüşlerini diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirir. Bilirkişi raporlarında görülen eksiklik ya da belirsizliğin tamamlanması veya açıklığa kavuşturulması görevi de HMK'nın 281/2. maddesine göre mahkemeye aittir. Bu hâlde, mahkemece raporu veren bilirkişilerden ek rapor alınabileceği gibi, HMK'nın 281/3. maddesi uyarınca, yeni bir bilirkişi kurulu oluşturulup, tekrar inceleme yaptırılarak rapor da alınabilir." [3]

Bilirkişi raporu takdiri delil olarak kabul edilebilir. Hakim bilirkişinin görüşünü diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirir. Bilirkişi raporu delil niteliği taşımakla birlikte hakim doğrudan bilirkişi raporuyla bağlı olmayıp takdir yetkisi kapsamında değerlendirme yapabilir.

3. HMK m.281 KAPSAMINDA BİLİRKİŞİ RAPORUNA İTİRAZ

Taraflar, bilirkişi raporunun, kendilerine tebliği tarihinden itibaren iki hafta içinde, raporda eksik gördükleri hususların, bilirkişiye tamamlattırılmasını; belirsizlik gösteren hususlar hakkında ise bilirkişinin açıklama yapmasının sağlanmasını veya yeni bilirkişi atanmasını mahkemeden talep edebilirler. Bilirkişi raporuna karşı talebin bu süre içinde hazırlanmasının çok zor veya imkânsız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi hâlinde yine bu süre içinde mahkemeye başvuran tarafa, sürenin bitiminden itibaren işlemeye başlamak, bir defaya mahsus olmak ve iki haftayı geçmemek üzere ek süre verilebilir.

Mahkeme, bilirkişi raporundaki eksiklik yahut belirsizliğin tamamlanması veya açıklığa kavuşturulmasını sağlamak için, bilirkişiden, yeni sorular düzenlemek suretiyle ek rapor alabileceği gibi, tayin edeceği duruşmada, sözlü olarak açıklamalarda bulunmasını da kendiliğinden isteyebilir. Mahkeme, gerçeğin ortaya çıkması için gerekli görürse, yeni görevlendireceği bilirkişi aracılığıyla, tekrar inceleme de yaptırabilir. Taraflar bilirkişi raporu kendilerine tebliğ edildikten sonra iki hafta içerisinde rapora karşı itiraz edebilirler kanunda belirtilen süre hak düşürücü niteliktedir. Bilirkişiye itiraz tarafların hukuki dinlenilme hakkı kapsamında düzenlenmiştir.

4. YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİNİN 2024/957 E., 2024/2592 K. SAYILI USULİ KAZANILMIŞ HAK DOĞDUĞU YÖNÜNDEKİ KARARI

"… 6100 sayılı HMK'nun 266 ncı maddesine göre Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. (Değişik cümle: 03.11.2016-6754/49 md.)
Ancak genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. (Ek cümle: 03.11.2016-6754/49 md.) Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelendirmedikçe, bilirkişi olarak görevlendirilemez.

Aynı Kanun'un 281/1 inci maddesine göre "Taraflar, bilirkişi raporunun, kendilerine tebliği tarihinden itibaren iki hafta içinde, raporda eksik gördükleri hususların, bilirkişiye tamamlattırılmasını; belirsizlik gösteren hususlar hakkında ise bilirkişinin açıklama yapmasının sağlanmasını veya yeni bilirkişi atanmasını Mahkemeden talep edebilirler.(Ek cümle: 22.07.2020-7251/24 md.) Bilirkişi raporuna karşı talebin bu süre içinde hazırlanmasının çok zor veya imkânsız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi hâlinde yine bu süre içinde mahkemeye başvuran tarafa, sürenin bitiminden itibaren işlemeye başlamak, bir defaya mahsus olmak ve iki haftayı geçmemek üzere ek süre verilebilir düzenlemesi yer almaktadır.

… Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 18.02.2021 tarih ve 2018/10(21)-94 E-2021/111 K sayılı ilamında da açıkça belirtildiği gibi "Bir tarafın bilirkişi raporuna itiraz etmemesi ile diğer (bilirkişi raporuna itiraz eden) taraf lehine usulî kazanılmış hak doğar. Yani, bir taraf bilirkişi raporuna itiraz etmez, diğerinin itirazı üzerine yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırılır ve ikinci bilirkişi raporu birinci rapora itiraz edenin daha da aleyhine olursa, ilk rapora itiraz etmeyen taraf bakımından ilk bilirkişi raporu kesinleştiğinden ve bununla diğer taraf lehine usulî kazanılmış hak doğduğundan, mahkemenin ilk bilirkişi raporuna göre karar vermesi gerekir (Kuru, B., Hukuk Muhakemeleri Usulü, İstanbul 2001, Cilt:3, s. 2753)" [4]

Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin kararında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına da atıfta bulunarak bilirkişi raporuna itirazda bulunulmamasının usuli kazanılmış hak sonucunu doğurduğu açıkça ortaya konmuştur.

5. USULİ KAZANILMIŞ HAK OLUŞMAYACAĞI YÖNÜNDEKİ HUKUK GENEL KURULUNUN 2026/129 E. 2026/299 K. 06.05.2026 TARİHLİ KARARININ DEĞERLENDİRMESİ

"…Hâkim, bilirkişinin oy ve görüşünü diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirir. Zira hukuki değerlendirme ve nitelendirme hâkimin görevi olup eksik ve hatalı olan bir raporun sadece tarafların itirazı doğrultusunda hâkimi bağlayıcı bir kesinlik kazanmasından söz edilmemelidir. Bundan hareketle rapora itiraz edilmemesinin sonucunu, usuli kazanılmış hakkın doğumuna bağlamak mümkün değildir. Öte yandan bilirkişi raporu takdiri delil olması sebebiyle hâkim tarafından serbestçe değerlendirilir. Bir rapora salt itiraz etmemiş olmak bu raporun hâkim tarafından diğer delillerle birlikte değerlendirilmesine engel oluşturmayacaktır. Aksine bir yaklaşım bilirkişi raporunu kesin delil hâline getirmekte ve bu durum delillerin değerlendirilmesine ilişkin ilkeler ile de bağdaşmamaktadır. Yine hâkimin bilirkişi raporu doğrultusunda karar vermek mecburiyetinde bırakılması Anayasanın 138. maddesinde düzenlenen hâkimin bağımsızlığı ilkesi ile de bağdaşmamaktadır.

Üstelik tek taraflı itirazın yanı sıra, her iki tarafın bilirkişi raporuna itiraz etmediği durumlar da söz konusu olabilir. Böyle bir durumda da karar vermeye elverişli olmayan bir rapora taraflarca itiraz edilmemiş olması hâkimin vereceği hüküm sonucunu bağlar şekilde bir usuli kazanılmış hak doğurmaz. Bilirkişi raporu hükme esas almaya uygun değilse hâkimin davayı hatalı bu rapora göre çözümlendirmek zorunda olduğunu kabul etmek, açık yasal düzenlenmeler ve usul hukukunun değinilen temel ilkeleri yanında hâkimin maddi gerçeğe ulaşma amacıyla da bağdaşmaz.

Ayrıca mahkemenin veya tarafların gerçekleştirdiği her usul işlemine hak adı altında bir sonuç bağlanması, taleple bağlılık ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir. Kaldı ki, kanunda birtakım usul işlemlerinin yalnızca belirlenen usul kesitinde gerçekleştirilebilmesi, usul ekonomisinin bir sonucudur, bu sürenin geçmesi karşı tarafa bir hak tanımamakta, sadece süresi içinde işlem yapmayan tarafın o hakkını kullanamaması ile sonuçlanmaktadır.

… Kanun'un bilirkişi raporuna itiraz müessesesiyle ilgili söz konusu hükmünün, bilirkişi raporuna itiraz edilmemesine karşı taraf lehine usule ilişkin kazanılmış hak oluşturma sonucunu bağladığı biçimindeki bir yorumun anılan hükme yönelik öngörülebilir bir yorum olmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla yargılama sırasında alınan ilk bilirkişi raporuna itiraz edilmediği için talep miktarının bu raporda hesaplanandan fazla olan kısmının davalı lehine usule ilişkin kazanılmış hak oluştuğu gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin söz konusu müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunmadığı görülmektedir...." şeklinde gerekçesi ile bilirkişi raporuna ilişkin usuli kazanılmış hakkın kanuni bir dayanağının olmadığı, bu suretle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin, meşru amacının olduğunun kabul edilemeyeceği ve ölçülü olmadığı vurgulanmıştır.

… 03.03.2023 tarihli bilirkişi raporuna karşı davaya son veren taraf işlemi mahiyetinde bir irade beyanında bulunmayan davacı vekilinin rapora sessiz kalması raporu kabul ettiği anlamına gelmeyeceğinden davalı lehine bu yönden bir usuli kazanılmış hak oluştuğunun kabulü mümkün değildir.

Sonuç itibarıyla, davacının hesap bilirkişi raporuna sessiz kalmasının raporu kabul ettiği anlamı taşımadığı, davalı lehine usuli kazanılmış hak oluştuğunun kabulüne olanak bulunmadığı ayrıca usule ilişkin bir işlem olan bilirkişi raporuna itiraz edilmemesinin rapora itiraz etmeyen davacının maddi hukuka ilişkin bir hakkını sona erdirecek nitelikte yorumlanamayacağı göz önüne alındığında direnme kararının yerinde olduğu sonucuna varılmıştır.

Hukuk Genel Kurulundaki görüşmeler sırasında, davacının 03.03.2023 tarihli bilirkişi hesap raporuna itirazda bulunmadığından davalı lehine oluşan usuli kazanılmış hak ihlâl edilerek sonuca gidilmesinin hatalı olduğu, bozma kararında belirtildiği şekilde karar verilmesi ve bu nedenle direnme kararının bozulması gerektiği ileri sürülmüş ise de bu görüş Kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir." [5]

Yukarıdaki 06.05.2026 tarihli Hukuk Genel Kurulu kararında görüleceği üzere hakim bilirkişi raporunu diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirmelidir.

Raporla bağlı olması söz konusu değildir zira bilirkişi raporu takdiri deliller arasındadır. Taraflar tarafından itirazda bulunulmuş olmaması raporu bağlayıcı konuma getirmez ve hakimin diğer delillerle birlikte değerlendirmesini engellemez.

İtiraz edilmemesi sonucu usuli kazanılmış hak oluşması mümkün değildir zira itirazda bulunmamak sadece o hakkın kullanılmaması sonucunu doğurur, karşı taraf adına herhangi bir hakkın doğması söz konusu olamaz.

5. SONUÇ

Bilirkişi raporu hukuki bilgi dışında özel ya da teknik bilgiyi gerektiren durumlarda davanın çözümlenmesi için düzenlenen ve mahkemeye sunulan belgedir. Bilirkişi raporu niteliği itibariyle takdiri deliller kapsamında olup hakimi bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

Taraflar raporun kendilerine tebliğinden itibaren iki hafta içinde itirazda bulunabilir. Taraflara itiraz hakkı tanınmış olması hukuki dinlenilme hakkı kapsamında düzenlenmiştir. Taraflardan herhangi birisin veya her ikisinin de rapora itirazda bulunmaması usuli kazanılmış hakkın doğumuna sebep olmaz.

Bu kapsamda rapora itiraz edilmemesi yalnızca, tarafların sahip olduğu itiraz hakkının artık mevcut olmadığı anlamına gelip usuli kazanılmış hakkın doğması söz konusu olamaz. Tarafların rapora karşı sessiz kalması raporun kabul edildiği anlamını taşımaz. Bilirkişi raporuna itiraz edilmesi usuli bir işlem olup itiraz edilmemesi sonucunda maddi hukuka dair bir hakkın doğması mümkün değildir.

Sonuç olarak bilirkişi raporuna itiraz taraflara iki haftalık kesin süre içinde tanınmış olup tarafların bu sürede itirazda bulunmaması raporu kabul anlamına gelmemektedir.

Bu kapsamda usuli kazanılmış bir hakkın doğması söz konusu değildir zira hakim takdiri delil kapsamında bulunan bilirkişi raporuyla bağlı olmaksızın diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirme yetkisine sahiptir.

06.05.2026 tarihli güncel Hukuk Genel Kurulu kararında görüş değişikliğine gidilmiş olup bilirkişi raporuna itiraz edilmemesinin usuli kazanılmış bir hakkın doğumuna sebep vermeyeceği ortaya konmuştur.

Detaylı Bilgi için;
Stj. Av. Alper Turhan
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Ömer Buğra Alihocagil," Medeni Usul Hukukunda Bilirkişi Raporunun Hazırlanması Ve Bilirkişi Raporuna İtiraz", Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı, Makale,2018,S. 1-2

2. Gürelli(1967),S. 1-2

3. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2017/494 Esas 2021/506 Karar Sayılı İlamı 15.04.2021

4. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 2024/957 Esas 2024/2592 Karar Sayılı İlamı

5. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2026/129 Esas 2026/299 Karar Sayılı İlamı 06.05.2026

TARAFLAR RAPORUN KENDİLERİNE TEBLİĞİNDEN İTİBAREN İKİ HAFTA İÇİNDE İTİRAZDA BULUNABİLİR. TARAFLARA İTİRAZ HAKKI TANINMIŞ OLMASI HUKUKİ DİNLENİLME HAKKI KAPSAMINDA DÜZENLENMİŞTİR. TARAFLARDAN HERHANGİ BİRİSİN VEYA HER İKİSİNİN DE RAPORA İTİRAZDA BULUNMAMASI USULİ KAZANILMIŞ HAKKIN DOĞUMUNA SEBEP OLMAZ.

YARGITAY'DAN EMSAL KARAR: BANKALAR BSMV'Yİ BELİRLİ ŞARTLARDA TÜKETİCİDEN TAHSİL EDEBİLECEK!

22 Temmuz 2026 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin kararına göre tüketiciye Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BMSV) yükletilebilecektir. Davacı, kullanmış olduğu krediler nedeniyle davalı tarafından BSMV olarak tahsil edilen tutarın iadesi amacıyla icra takibi başlatmıştır. Davalı bu icra takibine itiraz etmiş ve takip durdurulmuştur. Takibin durması üzerine davacı; itirazın iptali, takibin devamı ve icra inkar tazminatı talepli dava açmıştır. Yapılan yargılama sonucunda ilk derece mahkemesi, davacının davasının kabulüne karar vermiştir. İlk derece mahkemesi BSMV'nin kanunen bankanın yükümlülüğünde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tüketici sözleşmelerine, müzakere edilmeden konulan işbu sözleşme maddesinin haksız şart teşkil edeceği ve kesin hükümsüz sayılacağı gerekçesiyle bankanın yükümlülüğünde olduğuna karar verilmiştir.

Adalet bakanlığınca kanun yararına bozma istemiş ve Yargıtay tarafından verilen karar tekrar incelenmiştir. Yargıtay'ın incelemesine göre; taraflar arasında yapılacak olan sözleşme ile BSMV'nin tüketiciye yansıtılmasının mümkün olduğu ve taraflar arasındaki sözleşmede yer alan buna ilişkin düzenlemelerin haksız şart niteliğinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yargıtay'ın gerekçesi ise; kredi sözleşmesinde ve sözleşme öncesi bilgilendirme formunda bu verginin tüketici tarafından ödeneceği açıkça kararlaştırılmışsa, bu düzenleme haksız şart sayılmaz şeklinde olmuştur.

Yargıtay'ın vermiş olduğu karardan şu sonuçlar çıkmaktadır:

- Bankalar, tüketici ile yapmış olduğu tüketici kredilerinde BSMV'yi tüketiciye yansıtabilir.

-Tüketiciye yansıtılabilmesi için bu hususun sözleşmede açık ve anlaşılır şekilde düzenlenmiş olması gerekir.

-Açık sözleşme varsa ve tüketiciye sözleşmede BSMV'nin tüketici tarafından ödeneceği önceden bildirilmişse, sözleşme hükmü haksız şart olarak kabul edilemez.

Sonuç olarak; BSMV'nin kanuni mükellefi banka olmaya devam etmektedir. Ancak kredi sözleşmesinde açık ve anlaşılır şekilde kararlaştırılmışsa banka bu maliyeti tüketiciye yansıtabilecektir.

Kaynak: ***https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2026/07/20260722-3.pdf***

12. YARGI PAKETİ DEĞİŞİKLİKLERİ: İDARİ YARGI DEĞİŞİKLİKLERİ!

Kanunla, idare ve vergi mahkemelerinde tek hâkim tarafından görülecek davaların kapsamı genişletilerek yargılamaların daha hızlı ve etkin yürütülmesi amaçlanmıştır. Yapılan değişiklikle, düzenleyici işlemlere ilişkin davalar hariç olmak üzere, 486.000 TL'yi aşmayan iptal ve tam yargı davaları ile belirli öğrenci işlemleri, kamu görevlilerine ilişkin bazı özlük işlemleri ve uyarma cezaları, meslek kuruluşlarının bazı disiplin cezaları ve 65 yaş aylığından doğan davalar tek hâkim tarafından görülecektir. Aynı şekilde, 486.000 TL'yi aşmayan vergi davaları da vergi mahkemesinde tek hâkim tarafından karara bağlanacaktır.

Yeni düzenlemeye göre, bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararının gerekçesini düzelterek istinaf başvurusunu reddedebilecek; görev, yetki veya eksik hasım gibi belirli usul eksiklikleri bulunması halinde kararı kaldırarak dosyayı yeniden karar verilmek üzere ilk derece mahkemesine gönderecektir. Keşif, bilirkişi incelemesi veya duruşma eksikliği gibi durumlarda ise bu eksiklikleri kendisi tamamlayarak esas hakkında karar verecek, bu haller dışında dosyayı ilk derece mahkemesine göndermeyecektir.

Değişiklik kapsamında, bölge idare mahkemesinin kaldırma kararı üzerine yeniden verdiği kararlar kural olarak 30 gün içinde Danıştay'da temyiz edilebilecektir. Ancak tek hâkim tarafından görülen davalar, kanunda sayılan bazı özel dava türleri ile yalnızca vekâlet ücreti ve yargılama giderlerine ilişkin kararlarda temyiz yoluna başvurulamayacaktır.

Getirilen düzenlemeyle, konusu 270.000 TL ile 920.000 TL arasındaki vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere ilişkin davalarda, istinaf incelemesi sonucunda kaldırma kararı üzerine verilen yeni kararların temyiz edilebilmesine imkân tanıyan hüküm yürürlükten kaldırılmaktadır.

Kabul edilen önergeyle, bölge idare mahkemesinin kaldırma kararı üzerine yeniden verdiği kararlarda, ilk derece ile bölge idare mahkemesi kararları arasındaki parasal farkın 2026 yılı için 55.000 TL'yi aşmaması halinde temyiz yolu kapatılmıştır. Ayrıca, tek hâkim tarafından görülen davalarda bu fark 55.000 TL'yi aşsa dahi yeniden verilen kararlar temyiz edilemeyecektir.

Kaynak: ***https://www.tbmm.gov.tr/Haber/Detay?Id=f613369e-6185-4b47-913f-019eeec65b37***

https://www.adalet.gov.tr/12-yargi-paketi-tbmm-genel-kurulunda-kabul-edildi

YAPAY ZEKÂ VE TELİF HAKKI

I. GİRİŞ

Üretken yapay zekâ, fikrî yaratımın geleneksel mekanizmalarını köklü biçimde dönüştürmekte ve telif hakkı hukukunun bu yeni teknolojik gerçekliğe uyumunu zorunlu kılmaktadır. Metin, görsel, müzik, video ve bilgisayar kodu üretebilen yapay zekâ modelleri; sanatsal, bilimsel ve mesleki faaliyetleri kalıcı biçimde değiştirmektedir. Bu teknolojiler, önemli ölçüde zaman tasarrufu ve yeni yaratım ile yenilik imkânları sunarken, büyük ölçüde henüz kesin çözüme kavuşturulamamış çok sayıda hukuki sorunu da beraberinde getirmektedir.

Fransız hukuku ve Avrupa Birliği hukuku bakımından telif hakkı, eser sahibinin kişiliğini yansıtan özgün nitelikteki fikir ve sanat eserlerini koruma altına almaktadır. Bu koruma, herhangi bir tescil işlemi gerekmeksizin, eserin meydana getirilmesiyle kendiliğinden doğmakta ve türü, ifade biçimi, değeri veya amacı ne olursa olsun tüm fikir ve sanat eserlerini kapsamaktadır. Bu çerçevede bilimsel makaleler, romanlar, müzik eserleri, fotoğraflar, bilgisayar programları ve grafik tasarımlar, özgünlük şartını taşımaları hâlinde telif hakkı korumasından yararlanabilmektedir. Bununla birlikte, özgünlük değerlendirmesi somut olayın özelliklerine göre yapılmakta olup, özellikle yalnızca veri veya olgusal bilgilerin aktarımıyla sınırlı kalan ürünler, yeterli yaratıcı katkı içermemeleri nedeniyle korumaya konu eser olarak kabul edilmeyebilmektedir. Bununla birlikte, üretken yapay zekâ, telif hakkı rejiminin temel esaslarından bir kısmını sorgulamaktadır. Bu sistemler, çoğu zaman telif hakkıyla korunan eserleri de içeren çok büyük veri kümeleriyle eğitilmektedir. Metin ve veri madenciliği ("text and data mining") teknikleri sayesinde çevrim içi içerikleri analiz ederek belirli yapıları ve istatistiksel modelleri tespit etmekte; ardından bu verilerden hareketle yeni içerikler üretebilmektedir. Avrupa Birliği hukukunda bu süreç, "Dijital Tek Pazarda Telif Hakkına İlişkin 17 Nisan 2019 tarihli ve (AB) 2019/790 sayılı Direktif" ile düzenlenmiştir. Söz konusu Direktif, geleneksel telif hakkı ilkesinden ayrılan özgün bir sistem benimsemiştir.

Buna göre, eserden yararlanmanın kural olarak hak sahibinin önceden iznine bağlı olmasına rağmen, içeriğe hukuka uygun şekilde erişimin bulunduğu durumlarda metin ve veri madenciliği faaliyetleri, hak sahibinin açıkça itiraz etmemiş olması ("opt-out") şartıyla izin alınmaksızın gerçekleştirilebilmektedir. Bu çerçevede, araştırma kuruluşları ile yapay zekâ sistemleri geliştiren özel teşebbüsler, belirli koşullar altında koruma altındaki eserlerden modellerinin eğitimi amacıyla yararlanabilmektedir.

Bununla birlikte, bu sistem önemli hukuki belirsizlikler doğurmaktadır. Uygulamada hak sahipleri, eserlerinin bir yapay zekâ modelinin eğitimi sırasında kullanılıp kullanılmadığını çoğu zaman bilmemekte; yapay zekâ kullanıcıları ise üretilen içeriklerin mevcut eserleri yeniden üretip üretmediğini tespit edememektedir. Bu şeffaflık eksikliği, telif hakkı ihlallerinin değerlendirilmesini önemli ölçüde güçleştirmekte ve uyuşmazlıkların artmasına yol açmaktadır. Nitekim son dönemde bazı yapay zekâ sağlayıcılarına karşı açılan davalarda, hak sahipleri koruma altındaki eserlerin izinsiz olarak eğitim sürecinde kullanıldığını veya üretilen içeriklerin mevcut eserlerle iltibas yaratacak ölçüde benzerlik taşıyarak telif hakkı ihlali oluşturduğunu ileri sürmektedir.

Ayrıca, yapay zekâ sistemlerinin eserleri analiz edip dönüştürmek suretiyle eser sahiplerinin manevi haklarını ihlal edebileceğine dikkat çekmekte; bunun yanı sıra, koruma altındaki eserlerden izin almaksızın ekonomik menfaat sağlayan işletmecilerin, haksız rekabet hukukundaki parazitizm ("parasitisme") hükümleri çerçevesinde sorumlu tutulmasının da mümkün olabileceğini ifade etmektedirler.

Eğitim verilerine ilişkin tartışmaların ötesinde, yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin hukuki statüsü de belirsizliğini korumaktadır. Mevcut hukuk düzeninde yapay zekânın eser sahibi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Zira telif hakkı, bir gerçek kişinin fikrî yaratımına dayanmaktadır. Bu nedenle, tamamen yapay zekâ tarafından üretilen içerikler kural olarak fikir ve sanat eserlerine tanınan telif hakkı korumasından yararlanamamaktadır. Buna karşılık, yapay zekânın insanın yaratıcı faaliyetini destekleyen bir araç olarak kullanıldığı durumlarda koruma tamamen ortadan kalkmamaktadır. Photoshop veya Word gibi yazılımlarda olduğu gibi, kullanıcının yaratıcı katkısının belirleyici nitelikte olması hâlinde yapay zekâ, özgün bir eserin meydana getirilmesine katkı sağlayabilmektedir. Günümüzde, bu insan katkısının yeterliliğinin nasıl değerlendirileceği, yapay zekâ bağlamında telif hakkı hukukunun en temel tartışma konularından birini oluşturmaktadır.

Bunun yanı sıra, yapay zekâ desteğiyle üretilen içerikler üzerindeki hak sahipliğine ilişkin önemli bir sorun da gündeme gelmektedir. Yapay zekânın kendisi hak sahibi olamamakla birlikte, bu teknolojileri geliştiren veya işleten şirketler, yaratım sürecine katkılarını gerekçe göstererek sistemleri tarafından üretilen çıktılar üzerinde belirli haklar ileri sürebilmektedir. Bu kapsamda, söz konusu hakların münhasıran kullanıcıya mı, yapay zekâyı geliştiren kişiye mi ait olacağı ya da ortak bir hak sahipliği rejiminin benimsenip benimsenemeyeceği hususu hâlâ tartışmalıdır. Pozitif hukuk bu konuda henüz kesin bir çözüm sunmamakta; bu durum, teknolojik yeniliklerin hızlı gelişimi ile hukuki düzenlemelerin daha yavaş evrimi arasındaki uyumsuzluğu açıkça ortaya koymaktadır.

II. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ÜRETKEN YAPAY ZEKÂYA YAKLAŞIMI: AVRUPA PARLAMENTOSU'NUN 10 MART 2026 TARİHLİ KARARI

Mevcut hukuki çerçevenin yetersizliklerini tespit eden Avrupa Parlamentosu; hak sahiplerinin korunmasının güçlendirilmesini, yapay zekâ sağlayıcılarına yönelik şeffaflık yükümlülüklerinin artırılmasını, korunan eserlerin modellerin eğitimi amacıyla kullanım koşullarının açıklığa kavuşturulmasını ve yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin hukuki statüsünün netleştirilmesini önermektedir. Bu karar, Avrupa Birliği'nin teknolojik yeniliğin teşvik edilmesi ile eser sahiplerinin temel haklarının korunması arasında dengeli bir yaklaşım oluşturma iradesini ortaya koymaktadır.

Üretken yapay zekânın gelişimi, telif hukukunun geleneksel temellerini köklü biçimde sorgulamaktadır. Metin, görsel, müzik ve video gibi içerikler üretebilen bu sistemler, çoğu zaman telif hakkı ile korunan eserleri de içeren geniş veri kümeleri üzerinde eğitilmektedir. Bu teknolojik gelişme, temel bir hukuki soruyu gündeme getirmektedir: İnsan yaratımını korumak amacıyla tasarlanmış olan telif hukuku, koruma altındaki içeriklerin otomatik olarak işlenmesi sonucunda ortaya çıkan eserler karşısında yeterli ve uygun bir hukuki çerçeve sunmakta mıdır?

Bu sorunlara çözüm getirmek amacıyla Avrupa Parlamentosu, 10 Mart 2026 tarihinde, telif hukukunun temel ilkelerini korurken aynı zamanda Birlik hukukunu yeni teknolojik gelişmelere uyarlamayı amaçlayan bir karar kabul etmiştir. Parlamento, başta Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 17. maddesi olmak üzere güvence altına alınan telif hakları ve bağlantılı hakların dijital ortamda da tam anlamıyla uygulanmaya devam ettiğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda, eser sahipleri ve diğer hak sahiplerinin eserlerinin kullanım ve ekonomik değerlendirilmesi üzerindeki denetimlerini muhafaza etmeleri gerektiği belirtilmektedir.

Parlamento ayrıca, çok sayıda yapay zekâ sağlayıcısının modellerini, koruma altındaki eserleri önceden izin almaksızın yaygın biçimde kullanarak eğittiğine dikkat çekmektedir. Bu sorunun giderilmesi amacıyla kararda, yapay zekâ sağlayıcılarına, modellerinin eğitimi sırasında kullanılan eserleri ayrıntılı biçimde gösteren bir envanter tutma yükümlülüğü getirilmesi önerilmektedir. Bunun yanı sıra, hak sahiplerinin eserlerinin kullanımına izin verme veya bu kullanımı reddetme konusunda serbest olmaya devam etmeleri ve eserlerinin hangi koşullar altında kullanılacağını müzakere edebilme haklarının korunması gerektiği ifade edilmektedir.

Bununla birlikte karar, bilimsel araştırma, eğitim ve ticari nitelik taşımayan yenilik faaliyetleri lehine öngörülen mevcut istisnaları muhafaza etmekte; buna karşılık, ticari amaç taşıyan her türlü kullanımın hak sahiplerinin iznine tabi olmaya devam ettiğini de hatırlatmaktadır.

Yapay zekâ tarafından üretilen içerikler bakımından Parlamento, yalnızca insan bir yazarın kişiliğini yansıtan özgün fikrî yaratımların telif hukuku korumasından yararlanabileceğini bir kez daha vurgulamaktadır. Buna göre, herhangi bir yaratıcı insan müdahalesi olmaksızın tamamen yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin telif hukuku kapsamında korunmaması gerektiği ve bu içeriklerin kamu malı ("public domain") kapsamında değerlendirilebileceği belirtilmektedir.

Bununla birlikte karar, yaratım süreçlerinin giderek daha hibrit bir nitelik kazandığını ve yapay zekânın çoğu durumda yalnızca bir yardımcı araç olarak kullanıldığını kabul etmektedir. Bu nedenle, telif hukuku korumasından yararlanılabilmesi için gerekli insan katkısının hangi düzeyde olması gerektiğinin belirlenmesi, Avrupa yargı mercilerinin önündeki temel hukuki sorunlardan biri olacaktır.

III. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE YAPAY ZEKÂ TARAFINDAN ÜRETİLEN ESERLERİN KORUNMASI: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ COLUMBIA BÖLGESİ TEMYİZ MAHKEMESİ (UNITED STATES COURT OF APPEALS FOR THE DISTRICT OF COLUMBIA CIRCUIT)'NİN 2 MART 2026 TARİHLİ KARARI

Amerika Birleşik Devletleri'nin yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin korunmasına ilişkin yaklaşımı da telif hakkı hukukunun insan yaratıcılığına dayalı niteliğini teyit etmektedir. 2 Mart 2026 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri Columbia Bölgesi Temyiz Mahkemesi ("United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit") tarafından verilen ve daha sonra Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi'nin ("U.S. Supreme Court") temyiz başvurusunu incelemeyi reddetmesiyle kesinleşen kararda, insanın yaratıcı müdahalesi olmaksızın tamamen yapay zekâ tarafından oluşturulan bir eserin "Copyright Act" kapsamında telif hakkı korumasından yararlanamayacağı hükme bağlanmıştır.

Somut olayda, bir yapay zekâ sisteminin sahibi, sistemi tarafından tamamen otonom biçimde üretilen bir görselin tescil edilmesini talep etmiş ve eser sahibi olarak bizzat yapay zekâyı göstermiştir. Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakları Ofisi ("U.S. Copyright Office"), Amerikan telif hakkı hukukunun zorunlu olarak insan bir eser sahibinin varlığını gerektirdiği gerekçesiyle bu başvuruyu reddetmiştir. Bu yorum, önce federal bölge mahkemesi, ardından temyiz mahkemesi tarafından onanmış; son olarak Yüksek Mahkemenin davayı incelemeyi reddetmesiyle kesinlik kazanmıştır. Bu çözüm, "Copyright Act"in lafzî yorumuna dayanmaktadır. Nitekim Amerikan telif hakkı mevzuatındaki birçok hüküm, eser sahibinin gerçek kişi olduğu varsayımını esas almaktadır. Özellikle koruma süresinin eser sahibinin yaşam süresine göre hesaplanmasına ilişkin düzenlemeler ile mali hakların miras yoluyla intikaline ilişkin hükümler bu varsayımın açık göstergeleridir. Bu nedenle, tüzel kişiliği bulunmayan ve hak ehliyetine sahip olmayan bir yapay zekânın, Amerikan hukuku anlamında eser sahibi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Sonuç olarak, bir yapay zekâ sistemi tarafından tamamen otonom şekilde meydana getirilen yaratımlar kamu malı ("public domain") kapsamında değerlendirilmekte ve herkes tarafından serbestçe kullanılabilmektedir.

Zira Amerikan ve Avrupa hukuk sistemleri arasında çeşitli farklılıklar bulunmasına rağmen, her iki sistemin de ortak bir temel ilkeye bağlı kaldığını ortaya koymaktadır: Dolayısıyla artık asıl hukuki tartışma, bir yapay zekânın eser sahibi olarak kabul edilip edilemeyeceği değildir; zira yargı mercileri bu soruya günümüzde açık biçimde olumsuz yanıt vermektedir. Esas mesele, yapay zekâ desteğiyle meydana getirilen bir yaratımın, hangi ölçüde insan müdahalesi içerdiği takdirde hâlen fikir ve sanat eseri olarak nitelendirilebileceğinin belirlenmesidir.

Bu nitelendirmenin olabilmesi için kullanıcının yaratıcı katkısının, telif hakkı korumasını haklı kılacak ölçüde belirgin ve ortaya konulabilir nitelikte olması gerekmektedir.

IV. ALMANYA HUKUKUNDA YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ ESERLERİN KORUNMASI: MÜNİH MAHKEMESİ'NİN 13 ŞUBAT 2026 TARİHLİ KARARI

13 Şubat 2026 tarihinde Münih Mahkemesi tarafından verilen karar, üretken yapay zekâ desteğiyle meydana getirilen eserler için uygulanacak hukuki rejimin şekillenmesinde önemli bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Alman mahkemesi, telif hukukunun geleneksel ilkelerini sorgulamaksızın, yapay zekâ destekli bir yaratımın hangi koşullar altında telif hakkı korumasından yararlanabileceğini açıklığa kavuşturmuştur.

Uyuşmazlık, üretken bir yapay zekâ sistemi aracılığıyla birden fazla "prompt" kullanarak üç logo oluşturan bir kullanıcının açtığı davaya ilişkindir. Davacı, söz konusu logoların izni olmaksızın çoğaltıldığını ileri sürerek telif hakkına ihlal davası açmıştır.

Ancak Münih Mahkemesi, logoların korumadan yararlanabilecek eser niteliği taşımadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Mahkemeye göre davacı, kişisel katkısının görüntülerin nihai biçimi üzerinde baskın nitelikte bir insan yaratıcı etkisi oluşturduğunu ispat edememiştir.

Bu nedenle, ayrıntılı "prompt"lar kullanılmış olsa dahi, yalnızca üretken yapay zekâdan yararlanılmış olması kişiye kendiliğinden eser sahipliği sıfatı kazandırmaya yeterli değildir.

Buna göre, bir ürünün telif hakkı korumasından yararlanabilmesi için, yazarının kişiliğini yansıtan, özgür ve yaratıcı tercihlerin sonucu olan özgün bir fikrî yaratım niteliği taşıması gerekir.

Bu ilkenin üretken yapay zekâ bakımından uygulanması, belirleyici unsurun yapay zekânın kullanılması değil; nihai sonuç üzerinde yeterli ölçüde önemli ve nesnel olarak tespit edilebilir bir insan katkısının bulunması olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla yapay zekâ, yaratıcı kişinin hizmetinde bulunan yalnızca teknik bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte Mahkeme, her bir uyuşmazlık konusu yaratımı ayrı ayrı değerlendirerek somut olayın özelliklerine göre ("in concreto") bir inceleme benimsemiştir. Mahkeme, insan katkısının; "prompt"ların aşamalı olarak oluşturulması, yapay zekâ tarafından sunulan sonuçlar arasından seçim yapılması veya görüntü üretildikten sonra üzerinde değişiklikler gerçekleştirilmesi suretiyle ortaya çıkabileceğini kabul etmektedir.

Buna karşılık, istemlerin hazırlanmasına harcanan zaman, istemlerin uzunluğu veya karmaşıklığı, yazılımın ücretli sürümünün kullanılmış olması ya da kullanıcının kişisel emeği ve yatırımı, tek başına özgün bir yaratımın varlığını ortaya koymaya yeterli görülmemiştir.

Mahkeme, yapay zekâ tarafından üretilen eserler için özel bir eser kategorisi oluşturmamakta; bunun yerine, korumanın, kullanıcının yaratıcı tercihlerinin eserin nihai biçimini gerçekten şekillendirdiğinin ispat edilebilmesine bağlı olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır.

Karar ayrıca, yaratım sürecinin ispatı ve izlenebilirliğinin giderek daha fazla önem kazandığını da ortaya koymaktadır. Buna göre, yapay zekâ yardımıyla oluşturulan bir eserin korunması, eser sahibinin yaratım sürecini ortaya koyabilmesine bağlı olacaktır.

Bu kapsamda, özellikle kullanılan "prompt"ların, üretilen farklı sürümlerin, sonradan yapılan değişikliklerin ve gerçekleştirilen sanatsal tercihlerin kayıt altına alınması önem taşımaktadır.

Bu yaklaşım, insan katkısının somut ve ayrıntılı biçimde ortaya konulmasını şart koşan Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakları Ofisi ("U.S. Copyright Office") uygulamasıyla da paralellik göstermektedir.

V. TÜRK HUKUKUNDA YAPAY ZEKÂ TARAFINDAN ÜRETİLEN ESERLERİN HUKUKİ DURUMU

Türk hukukunda, yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin telif hukuku kapsamında korunmasına ilişkin olarak henüz Yargıtay veya Anayasa Mahkemesi tarafından verilmiş emsal niteliğinde bir karar bulunmamaktadır. Bu nedenle konu, esas itibarıyla 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) hükümleri ve doktrinde ileri sürülen görüşler çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Üretken yapay zekâ sistemlerinin ortaya koyduğu içeriklerin hukuken kime atfedileceği, bu içerikler üzerinde kimlerin hak sahibi olabileceği ve söz konusu hakların hangi yöntemlerle ileri sürülebileceği günümüzde yoğun biçimde tartışılmaktadır.

Bu tartışmaların en önemli boyutlarından biri sorumluluğun kime ait olacağı meselesidir. Yapay zekâ tarafından oluşturulan bir içeriğin üçüncü kişilere ait telif haklarını ihlal etmesi hâlinde, hak sahibinin talebini hangi kişiye veya kuruluşa yönelteceği açık değildir. İhlalin doğrudan yapay zekâ sistemine isnat edilmesi ise mevcut hukuk düzeni bakımından mümkün görünmemektedir.

Türk hukuku bakımından da yapay zekânın tek başına eser sahibi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 1/B maddesi uyarınca eser; "sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musikî, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri", eser sahibi ise "eseri meydana getiren kişi" olarak tanımlanmaktadır.

Kanun metninde eser sahibinin mutlaka gerçek kişi olması gerektiği açıkça belirtilmemiş olsa da doktrinde baskın görüş, eser sahipliğinin yaratıcı fikrî faaliyetin bir sonucu olması nedeniyle yalnızca gerçek kişilere tanınabileceği yönündedir. Bu çerçevede, hukukî kişiliği ve yaratıcı iradesi bulunmayan yapay zekâ sistemlerinin eser sahibi sıfatını kazanması mümkün değildir.

Öte yandan, tüzel kişilerin eser sahipliği sıfatı kazanmaları da Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu sistematiği bakımından mümkün değildir. Bir eser, hizmet ilişkisi, iş sözleşmesi veya benzeri bir hukuki ilişki çerçevesinde tüzel kişinin talimat ve gözetimi altında meydana getirilmiş olsa dahi, eser sahibi sıfatı eseri oluşturan gerçek kişiye aittir.

Buna karşılık, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 18. maddesi uyarınca, taraflar arasında aksi kararlaştırılmadıkça, memur, hizmetli ve işçilerin görevlerini yerine getirirken meydana getirdikleri eserler üzerindeki mali hakları kullanma yetkisi bunları çalıştıran kişiye veya kuruma aittir.

Dolayısıyla tüzel kişi eser sahibi değil, kanunun tanıdığı yetki kapsamında mali hakları kullanma yetkisine sahip olabilir. Bu sayede sahip olunan olgu eser sahipliği değil telif hakkı üzerindeki ekonomik yetkilerdir.

Yapay zekâ tarafından tamamen otonom biçimde üretilen içeriklerin korunup korunamayacağı hususunda ise Türk öğretisindeki ağırlıklı görüş olumsuz yöndedir.

Bunun temel gerekçesi, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında bir ürünün korunabilmesi için eser niteliği taşıması, sahibinin hususiyetini yansıtması ve insanın fikrî yaratımının ürünü olması gerektiğidir.

Tamamen yapay zekâ tarafından oluşturulan bir metin veya görselde insanın yaratıcı katkısı bulunmadığından, bu tür içeriklerin telif hukuku korumasından yararlanamayacağı kabul edilmektedir.

Bu yaklaşım, Amerika Birleşik Devletleri'nde 2026 yılında verilen karar ile Münih Mahkemesinin 2026 tarihli kararında benimsenen anlayışla da büyük ölçüde örtüşmektedir.

Buna karşılık, yapay zekânın yalnızca bir araç olarak kullanıldığı durumlarda farklı bir hukuki değerlendirme yapılmaktadır. Doktrinde hâkim olan görüşe göre, yaratım sürecinin insan tarafından yönlendirilmesi ve eserin ortaya çıkmasında belirleyici fikrî katkının insana ait olması hâlinde ortaya çıkan ürünler Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında eser niteliği kazanabilir ve korunabilir.

Bu gibi durumlarda yapay zekâ, yaratıcı süreci destekleyen teknik bir araç niteliğinde kalırken, eserin nihai biçimini şekillendiren fikrî tercihleri yapan kişi eser sahibi sıfatını haiz olmaktadır.

Bu kapsamda, kişinin estetik tercihleri belirlemesi, yapay zekâ tarafından üretilen çıktıları seçmesi, değiştirmesi veya geliştirmesi gibi yaratıcı müdahaleler, insan katkısının varlığını ortaya koyabilecek unsurlar arasında değerlendirilmektedir ve bu eser Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunabilecektir.

Buna karşılık, yapay zekânın tamamen otonom şekilde çalıştığı ve insanın yaratım sürecine yaratıcı nitelikte herhangi bir katkıda bulunmadığı durumlarda, ortaya çıkan ürün bakımından eser sahipliğinden söz edilmesi mümkün değildir.

Bu nedenle, yalnızca bir "prompt"un yazılmış olması da tek başına eser sahipliği sonucunu doğurmamaktadır. Öğretide baskın görüş, "prompt"un yazılmasının tek başına yaratıcı fikrî faaliyet olarak değerlendirilemeyeceği yönündedir.

Korumanın söz konusu olabilmesi için, "prompt"un hazırlanmasının ötesinde, kullanıcının eserin nihai görünümünü etkileyen yaratıcı seçimler, düzenlemeler, müdahaleler ve estetik kararlar ortaya koyması gerekmektedir.

Bu yaklaşım, Münih Mahkemesi'nin insanın yaratıcı katkısını belirleyici ölçüt olarak kabul eden 13 Şubat 2026 tarihli kararıyla da büyük ölçüde örtüşmektedir.

Bunun yanında, doktrinde hâkim görüş, yapay zekâ modellerinin eğitimi sürecinde koruma altındaki eserlerden hak sahiplerinin izni alınmaksızın yararlanılmasının, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında çoğaltma hakkının ihlali olarak değerlendirilebileceği ve eser sahiplerinin mali haklarını ihlal edebileceği yönündedir.

VI. SONUÇ

Sonuç olarak, üretken yapay zekâ telif hakkı hukukunun temel kavramlarını yeniden tartışmaya açmış olsa da gerek Avrupa Birliği gerek Amerika Birleşik Devletleri'ndeki güncel gelişmeler gerekse Türk hukukundaki hâkim doktrin, telif hakkı korumasının merkezinde insanın yaratıcı katkısının yer almaya devam ettiğini göstermektedir.

Buna karşılık, yapay zekâ modellerinin eğitimi, üretilen içeriklerin hukuki statüsü ve sorumluluk rejimi gibi birçok konuda önemli belirsizlikler sürmektedir. Teknolojik gelişmelerin hızı karşısında hem yenilik faaliyetlerini teşvik eden hem de hak sahiplerinin menfaatlerini etkili biçimde koruyan dengeli ve öngörülebilir bir hukuki çerçevenin oluşturulması, önümüzdeki dönemin en önemli hukuk politikası meselelerinden biri olacaktır.

Detaylı Bilgi için;
Stajyer Öğrenci Elif Keskin
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1.https://www.polytechnique-insights.com/tribunes/digital/ia-et-droit-dauteur-le-vrai-le-faux-et-lincertain/

2. United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit, 2 Mars 2026

3. Résolution du Parlement européen du 10 Mars 2026 sur le droit d'auteur et l'intelligence artificielle générative

4.https://www.economie.gouv.fr/apie/quel-droit-dauteur-lere-de-lintelligence-artificielle-generative

5.https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3785580

YAPAY ZEKÂNIN YALNIZCA BİR ARAÇ OLARAK KULLANILDIĞI DURUMLARDA FARKLI BİR HUKUKİ DEĞERLENDİRME YAPILMAKTADIR. DOKTRİNDE HÂKİM OLAN GÖRÜŞE GÖRE, YARATIM SÜRECİNİN İNSAN TARAFINDAN YÖNLENDİRİLMESİ VE ESERİN ORTAYA ÇIKMASINDA BELİRLEYİCİ FİKRÎ KATKININ İNSANA AİT OLMASI HÂLİNDE ORTAYA ÇIKAN ÜRÜNLER FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU KAPSAMINDA ESER NİTELİĞİ KAZANABİLİR VE KORUNABİLİR.

DAVA DİLEKÇESİNDE YER ALMAYAN TALEPLER KISMİ ISLAH YOLUYLA DAVAYA DAHİL EDİLEBİLİR Mİ? YARGITAY İÇTİHADI BİRLEŞTİRME BÜYÜK GENEL KURULUNUN 08.05.2026 TARİHLİ KARARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1. GİRİŞ

Medeni usul hukukunda dava konusu ve talep sonucu, tarafların iradesi doğrultusunda belirlenmektedir. Hukuk yargılamasında mahkemenin uyuşmazlığı karara bağlarken esas alacağı sınırlar, kural olarak tarafların mahkemeye sundukları talepler ve bu talepleri destekleyen vakıalarla sınırlıdır. Bu durum hem taraf hakimiyetinin hem de hukuki güvenliğin doğal bir sonucudur. Bununla birlikte medeni usul hukuku, yargılama hukukunun aşırı şekilciliğinin yumuşatılması ve bu şekilciliğin doğuracağı hak kayıplarının azaltılmasına yardımcı olmak için bazı kurumlar getirmiştir. Bu kurumlardan biri olan ıslah, taraflara daha önce gerçekleştirdikleri usul işlemlerini tamamen veya kısmen düzeltme imkanı tanımaktadır.

Zira taraflar iddia ve savunmalarında yanlışlık yapabilir veya tarafların iddia ve savunmaları eksik kalabilir. Bu durumda taraflar iddia ve savunmalarını tam ve doğru olarak belirtemediklerinden hak kayıplarına uğrayabilir. [1] Hal böyle olmakla birlikte; ıslahın sınırları, özellikle dava dilekçesinde hiç yer almayan bir talebin sonradan ileri sürülüp sürülemeyeceği noktasında doktrin ve uygulamada tartışılmaktadır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve birçok hukuk dairesi, dava konusu edilmeyen bir hususun ıslah yoluyla davaya dahil edilemeyeceği görüşünü benimserken; bazı hukuk daireleri ise özellikle usul ekonomisi ve hak arama özgürlüğü gerekçeleriyle, yeni taleplerin belirli şartlar altında ıslah yoluyla ileri sürülebileceğini kabul etmiştir. Nitekim içtihat farklılığı nedeniyle yapılan başvuru sonucunda Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından konu değerlendirilmiş ve uyuşmazlık kesin olarak çözüme kavuşturulmuştur. İlgili kararın konusu, "hukuk yargılamasında dava dilekçesinde yer almayan bir talebin kısmen ıslah yoluyla davaya dahil edilip edilemeyeceği" ne ilişkindir.

2. ISLAH KURUMU VE HUKUK YARGILAMASINDAKİ İŞLEVİ

Islah, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 176 ve devamı maddelerinde düzenlenen ve taraflara, yargılama sırasında yaptıkları bazı usul işlemlerindeki eksiklikleri veya hataları giderme imkanı tanıyan önemli bir medeni usul hukuku kurumudur. HMK m.176 hükmüne göre taraflardan her biri, yapmış olduğu usul işlemlerini tamamen veya kısmen ıslah edebilir. Bu düzenleme ile kanun koyucu, usul kurallarının katı uygulanması sonucunda ortaya çıkabilecek hak kayıplarının önüne geçmeyi amaçlamıştır.

Islahın iki türü öngörülmüştür. Bunlardan biri davanın tamamen ıslahı, diğeri ise davanın kısmen ıslahıdır. HMK, hangi hallerde tamamen ıslahın, hangi hallerde ise kısmen ıslahın söz konusu olacağını belirtmeksizin, sadece bu hallerde yapılacak olan işlemleri ve bunlara bağlanan sonuçları düzenlemiştir. [1]

Tam ıslah, davacı tarafın davadaki usul işlemlerinin tamamını değiştirmesine imkan sağlayan ıslah türüdür. Tam ıslah halinde, davacı taraf daha önce gerçekleştirdiği tüm usul işlemlerini baştan itibaren değiştirme imkanına sahip olur. Örneğin; davacının, dava türünü değiştirmesi veya dava dilekçesindeki talebini tamamen ortadan kaldırılarak yeni taleplerde bulunulması tam ıslah kapsamında değerlendirilebilir. Ancak yasal bir hak olan tam ıslah kurumunun da davacıya sınırsız bir yetki tanımadığı; özellikle dava konusunun ve temel vakıaların tamamen değiştirilmesi noktasında kanuni sınırlar içerisinde kullanılması gerektiği kabul edilmektedir.

Kısmi ıslah ise tarafların yalnızca belirli bir usul işlemini değiştirmesine veya düzeltmesine yönelik ıslah türüdür. Bu durumda taraflar, yaptığı usul işlemlerinin tamamını değil, yalnızca belirli bir kısmını değiştirir. Örneğin dava dilekçesinde ileri sürülen bir talep miktarının artırılması veya belirli bir usul işleminin düzeltilmesi kısmi ıslah kapsamında değerlendirilebilir.

Tam ıslah ile kısmi ıslah arasındaki temel fark, değişikliğin kapsamıdır. Tam ıslah, davadaki usul işlemlerinin bütünü üzerinde etkili olurken; kısmi ıslah yalnızca belirli bir işlem veya talep bakımından değişiklik meydana getirir.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı, E. 2021/8 K. 2026/1 T. 08.05.2026

"Islah tam ve kısmî ıslah olarak ikiye ayrılmakta olup kısmen ıslahta HMK'nın 179. maddesi gereğince dava dilekçesinde yer alan bir talebin artırılması/genişletilmesi veya değiştirilmesi söz konusu iken tamamen ıslahta dava sebebi veya konusu değiştirilerek yeni bir dava dilekçesi verildiği için ilk açılan dava ile tamamen ilgisiz olmamakla birlikte dava yeni nitelik kazanmaktadır.

Davacı talep sonucunda genişletme veya değiştirme talep ediyorsa kısmî ıslaha başvurmalı, yeni vakalara dayanarak tamamen yeni bir talepte bulunmak istiyorsa tam ıslaha başvurmalıdır. Tam ıslahta yargılamanın tamamen başına dönülür. Zira HMK'nın 179. maddesi gereğince ıslah davanın en başına teşmil edildiğinden yapılan usul işlemleri geçersiz hâle gelir. Kısmî ıslah ise ıslahın yapıldığı andan itibaren sonuç doğuracağından davanın en başından itibaren yapılan usul işlemlerinin geçersizliği sonucunu doğurmaz, davaya kaldığı yerden devam edilir." [2]

İnceleme konusu yapılan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu kararında ise tartışma, kısmi ıslah yoluyla dava dilekçesinde hiç yer almayan yeni bir talebin davaya dahil edilip edilemeyeceği noktasında ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle uyuşmazlık, davacının mevcut talebini değiştirmesi veya miktarını artırması değil; başlangıçta dava konusu yapılmayan bağımsız bir talebin kısmi ıslah aracılığıyla yargılamaya eklenip eklenemeyeceği üzerindedir.

Bu nedenle söz konusu karar bakımından önem taşıyan husus, ıslah kurumunun varlığı değil; kısmi ıslahın sınırlarının nerede başlayıp nerede sona erdiğidir. Islahın temel amacı, tarafların yargılama sırasında yaptıkları usuli hataların veya eksikliklerin giderilmesini sağlamaktır. Bu yönüyle ıslah, iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağını aşma yollarından biri olarak kabul edilmektedir.

Ancak ıslahın, taraflara sınırsız bir değişiklik yetkisi verip vermediği tartışmalıdır. Zira Yargıtay'ın birtakım dava dairelerinin de kabul ettiği bir görüşe göre ıslah, yalnızca mevcut dava konusu içerisinde yapılan değişiklikleri kapsamalıdır.

Buna göre bir dava devam ederken o davanın içerisinde ıslah yoluyla yeni bir dava açılamayacağı gerekçesiyle ıslah yoluyla talep sonucuna ek bir talep eklenmesi de mümkün değildir. Çünkü böyle bir durumda artık mevcut usul işleminin düzeltilmesinden değil, yeni bir talebin ileri sürülmesinden söz edilmektedir. [3]

Buna karşılık diğer görüş, özellikle aynı hukuki ilişkiden doğan talepler bakımından daha esnek bir yaklaşım benimsemektedir. Bu görüşe göre dava dilekçesinde maddi vakıalar ortaya konulmuş, ancak buna bağlı bir talep unutulmuşsa ve karşı tarafın savunma hakkı korunabiliyorsa, ıslah yoluyla bu eksikliğin giderilmesine izin verilmesi usul ekonomisine daha uygun olacaktır.

3. DAVA DİLEKÇESİ, TALEP SONUCU VE TALEPLE BAĞLILIK İLKESİ

Hukuk yargılamasında, davacı hangi hukuki korumayı talep ettiğini dava dilekçesinde açıkça ortaya koymak zorundadır. Nitekim hukuk yargılamasına hakim olan ilkelerden HMK m.24'te düzenlenen tasarruf ilkesi gereğince hakim, taraflardan birinin talebi olmaksızın kendiliğinden davayı inceleyemez ve karara bağlayamaz. Yine HMK m.26'da düzenlenen taleple bağlılık ilkesi uyarınca da hakim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; talepten fazlasına veya başka bir şeye karar veremez.

Hukuk yargılamasına hakim olan bu ilkeler, dava konusunun taraf iradesiyle belirlendiğini açıkça göstermektedir. Davacının talep etmediği bir hususta, yargılamayı yapan hakimin herhangi bir karar vermesi mümkün değildir.

Bu nedenle dava dilekçesinde bulunmayan yeni bir talebin sonradan kısmi ıslah yoluyla ileri sürülmesi, doğrudan doğruya taleple bağlılık ilkesi bakımından değerlendirilmelidir.

Öte yandan medeni usul hukukunda önemli bir yere sahip olan HMK m.30'daki usul ekonomisi ilkesi gereğince de hakim, yargılamanın makul süre içinde ve gereksiz gider yapılmadan yürütülmesini sağlamakla yükümlüdür.

Bu nedenle uyuşmazlığın tek bir dava içerisinde çözülmesini sağlayacak yöntemler hukuk yargılaması bakımından önem arz etmektedir.

4. YARGITAY UYGULAMASINDAKİ GÖRÜŞ AYRILIĞI

İçtihadı birleştirme kararına konu temel problem, Yargıtay'ın farklı daireleri arasında ortaya çıkan uygulama farklılığıdır.

Bir kısım Yargıtay daireleri ve Hukuk Genel Kurulu, dava dilekçesinde yer almayan bir talebin ıslah yoluyla davaya eklenemeyeceği görüşünü benimsemiştir. Bu yaklaşıma göre ıslah, mevcut davanın sınırları içerisinde yapılan usul işlemlerini düzeltmeye yöneliktir; hiç dava konusu yapılmamış bir talebin eklenmesi ise yeni bir dava niteliğindedir. Diğer bir ifadeyle davacının talep sonucunu aynı çizgi üzerinden arttırıp genişletebilmesi mümkün olsa da dava konusu edilmeyen bir talep ıslah suretiyle dava kapsamına alınamaz. [4]

Buna karşılık bazı daireler farklı değerlendirmelerde bulunmuştur. Özellikle işçilik alacakları gibi birden fazla talebin aynı hukuki ilişkiden kaynaklandığı uyuşmazlıklarda, dava dilekçesinde unutulan bir alacak kaleminin ıslah yoluyla ileri sürülebileceği kabul edilmiştir. Bu görüşün temel dayanakları arasında usul ekonomisi ve hak arama özgürlüğü bulunmaktadır.

Nitekim Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, dava dilekçesinde vakıalar açıklanmış olmasına rağmen bazı alacak kalemlerinin unutulması halinde ıslah yoluyla bunların ileri sürülmesinin mümkün olması gerektiğini belirtmiştir. Daireye göre böyle bir uygulama yeni dava açılması zorunluluğunu azaltacak ve yargılamanın daha etkin yürütülmesine katkı sağlayacaktır.

5. YARGITAY İÇTİHADI BİRLEŞTİRME BÜYÜK GENEL KURULU KARARI

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, yukarıda bahsedilen mevcut görüş ayrılıklarını değerlendirerek dava dilekçesinde yer almayan bir talebin kısmi ıslah yoluyla davaya dahil edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı, E. 2021/8 K. 2026/1 T. 08.05.2026

"...Islahın yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan mahiyeti dikkate alındığında, dava konusu edilmeyen bir şeyin kısmen ıslah yoluyla davaya ithaline ve dava konusu hâline getirilmesine olanak bulunmamaktadır. Zira burada söz konusu olan husus ıslah ile yapılmasına kanunun cevaz verdiği mevcut talebin arttırılması ya da genişletilmesi olmayıp daha önce hiç talep edilmeyen, dava konusu hâline getirilmeyen yeni talebin eklenmesi durumudur.

Oysa kısmen ıslaha dava dilekçesindeki eksik veya hatalı hususların düzeltilmesi için başvurulduğu ve kısmen ıslaha başvurulduğunda davanın ilk açılan dava olduğu hususları karşısında daha önce dava konusu edilmeyen yeni bir talebin kısmen ıslah yoluyla davaya dâhil edilmesi âdeta ikinci bir dava açılması sonucunu doğurmaktadır.

Başka bir anlatımla, kısmen ıslah yoluyla dava dilekçesinde yer almayan bir talebin sonradan dava konusu yapılması teknik anlamda ıslah kurumunun mevcut devam eden davada yeni bir dava/ikinci bir dava açma sonucu doğuracak şekilde kullanılması anlamına gelir.

Bu durum kısmen ıslahı deyim yerindeyse âdeta ek dava açma yoluna dönüştürecektir ki, yasal düzenlemelerin buna cevaz vermediği ortadadır.

...

Tüm bu açıklamalar kapsamında yapılan görüşmeler sonucu; hukuk yargılamasında dava dilekçesinde yer almayan bir talebin kısmen ıslah yoluyla davaya dâhil edilemeyeceğine karar verilmiştir." [2]

Kararın temel yaklaşımı, ıslah kurumunun mevcut usul işlemlerini düzeltme amacı taşıdığı, ancak yeni bir dava konusu oluşturma aracı olarak kullanılamayacağı yönündedir.

Bu yaklaşımın en önemli sonucu, dava dilekçesinde açıkça belirtilmeyen bir talebin sonradan ıslah yoluyla ileri sürülmesinin mümkün olmamasıdır. Böylece dava konusu ile talep sonucu arasındaki bağlantı korunmuş ve hakimin karar verme alanının taraf iradesiyle belirlenmesi ilkesi desteklenmiştir.

Kararın, hukuki güvenlik bakımından da önemli bir katkı sağladığı ortadır. Zira davalı taraf, hangi taleple karşı karşıya olduğunu dava başlangıcında bilmekte ve savunmasını buna göre hazırlamaktadır. Sonradan yeni bir talebin eklenmesi, davalının hukuki dinlenilme hakkı bakımından birtakım sorunlara yol açabilecektir.

Bununla birlikte ilgili kararın aksi yönündeki görüşlere göre ise; özellikle aynı hukuki ilişkiden doğan ve aynı vakıalara dayanan talepler bakımından yeni dava açılması zorunluluğu, yargılama sürecini uzatacak olup bu durum usul ekonomisi ilkesiyle çatışacaktır.

6. KARARA İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME

İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu kararı, medeni usul hukukunun temel ilkeleri bakımından önemli ve sistematik açıdan tutarlı bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Dava konusunun ve talep sonucunun başlangıçta belirlenmesi hem tarafların hukuki durumlarını öngörebilmeleri hem de yargılamanın sınırlarının belirlenmesi açısından gereklidir.

Bununla birlikte ıslah kurumunun tamamen dar yorumlanması, bazı somut olaylarda maddi hakkın elde edilmesini güçleştirebilir. Özellikle aynı hukuki ilişkiden doğan çok sayıda talebin bulunduğu uyuşmazlıklarda, tarafın yalnızca bir talebi unutmuş olması nedeniyle yeniden dava açmaya zorlanması usul ekonomisi bakımından tartışılacaktır.

7. SONUÇ

Medeni usul hukukunda dava konusu ve talep sonucu, tarafların iradesi doğrultusunda belirlenmekte olup bu durum hukuki güvenlik ve taraf hâkimiyeti ilkelerinin doğal bir sonucunu oluşturmaktadır. Bununla birlikte kanun koyucu, usul işlemlerindeki eksikliklerin giderilmesi ve hak kayıplarının önlenmesi amacıyla ıslah kurumunu kabul etmiştir.

Islah, taraflara daha önce gerçekleştirdikleri usul işlemlerini tamamen veya kısmen değiştirme imkanı sağlamakla birlikte, sınırsız bir değişiklik yetkisi vermemektedir.

Özellikle kısmi ıslah, mevcut dava kapsamında yapılan belirli usul işlemlerinin düzeltilmesine yönelik olup, dava dilekçesinde hiç yer almayan yeni bir talebin davaya dahil edilmesi sonucunu doğuramaz.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 08.05.2026 tarihli kararı ile de dava dilekçesinde bulunmayan bir talebin kısmi ıslah yoluyla davaya eklenemeyeceği kabul edilmiştir.

Bu yaklaşım, taleple bağlılık ilkesi, taraflarca getirilme ilkesi ve davalının hukuki dinlenilme hakkının korunması bakımından isabetli bir değerlendirme olarak görülmektedir. Zira dava konusu dışında yeni bir talebin ıslah yoluyla ileri sürülmesi, mevcut davanın sınırlarını aşarak yeni bir dava açılması sonucunu doğurabilecektir.

Bununla birlikte, aynı hukuki ilişkiden kaynaklanan ve aynı vakıalara dayanan bazı talepler bakımından yeni dava açma zorunluluğunun usul ekonomisi ilkesiyle bağdaşıp bağdaşmayacağı tartışmaya açıktır.

Bu nedenle ıslah kurumunun uygulanmasında hukuki güvenlik ile hak arama özgürlüğü ve usul ekonomisi arasında dengeli bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak söz konusu İçtihadı Birleştirme Kararı, kısmi ıslahın sınırlarını belirleyerek uygulamadaki görüş ayrılığını gidermiş ve hukuk yargılamasında dava konusunun korunmasına yönelik önemli bir içtihat oluşturmuştur.

Detaylı Bilgi için;
St. Av. Alperen Furkan Balat
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Medeni Usul Hukuku, Prof. Dr. Murat Atalı, Prof Dr. İbrahim Ermenek, Prof. Dr. Ersin Erdoğan Yetki yayınları, s. 439

2. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı, E. 2021/8 K. 2026/1 T. 08.05.2026

3. Arş. Gör. Dr. Alper Tunga KÜÇÜK, "Medenî Usûl Hukukunda Davacının Talep Sonucunu Genişletmesi veya Değiştirmesi", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 18, Aralık 2025, s. 229

4. Elif AKSOY, "Objektif Dava Birleşmesi", TBB Dergisi 2015 (117), s. 217

ISLAH, TARAFLARA DAHA ÖNCE GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ USUL İŞLEMLERİNİ TAMAMEN VEYA KISMEN DEĞİŞTİRME İMKANI SAĞLAMAKLA BİRLİKTE, SINIRSIZ BİR DEĞİŞİKLİK YETKİSİ VERMEMEKTEDİR. ÖZELLİKLE KISMİ ISLAH, MEVCUT DAVA KAPSAMINDA YAPILAN BELİRLİ USUL İŞLEMLERİNİN DÜZELTİLMESİNE YÖNELİK OLUP, DAVA DİLEKÇESİNDE HİÇ YER ALMAYAN YENİ BİR TALEBİN DAVAYA DAHİL EDİLMESİ SONUCUNU DOĞURAMAZ.

YARGITAY İBBGK, DAVA DİLEKÇESİNDE YER ALMAYAN TALEPLERİN KISMİ ISLAH YOLUYLA DAVAYA DAHİL EDİLEMEYECEĞİNİ KARARA BAĞLADI!

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, hukuk yargılamasında önemli bir tartışmaya son vererek dava dilekçesinde yer almayan yeni bir talebin kısmi ıslah yoluyla davaya dahil edilemeyeceğine hükmetti.

Medeni usul hukukunda tarafların hangi taleplerle mahkemeye başvurduğu, yargılamanın sınırlarını belirleyen temel unsurlardan biri olarak kabul ediliyor.

Bu kapsamda hakim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlı bulunuyor ve dava dilekçesinde ileri sürülmeyen bir husus hakkında kendiliğinden karar veremiyor.

Tarafların yargılama sırasında yaptıkları bazı usul işlemlerindeki eksiklikleri veya hataları giderebilmeleri amacıyla düzenlenen ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 176 ve devamı maddelerinde yer alan ıslah kurumu; taraflara usul işlemlerini tamamen veya kısmen değiştirme imkanı tanımaktadır.

Uygulamada ise özellikle kısmi ıslahın sınırları konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştı.

Tartışmanın temelini, dava dilekçesinde hiç yer almayan bir talebin daha sonra kısmi ıslah yoluyla ileri sürülüp sürülemeyeceği oluşturuyordu.

Bazı Yargıtay daireleri, özellikle aynı hukuki ilişkiden kaynaklanan talepler bakımından usul ekonomisi ve hak arama özgürlüğü gerekçeleriyle bu imkanın tanınabileceğini savunurken; diğer görüş, böyle bir uygulamanın yeni bir dava açılması sonucunu doğuracağını belirtiyordu.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, farklı uygulamaları değerlendirdiği kararında, kısmi ıslahın mevcut dava kapsamındaki eksikliklerin giderilmesine yönelik olduğunu, daha önce hiç dava konusu yapılmamış yeni bir talebin bu yolla ileri sürülemeyeceğini belirtti.

Kararla birlikte, dava konusu ile talep sonucu arasındaki sınırların korunması amaçlandı.

Yargıtay'ın değerlendirmesine göre davalı tarafın hangi taleple karşı karşıya olduğunu başlangıçta bilmesi ve savunmasını buna göre hazırlayabilmesi, hukuki güvenlik ve hukuki dinlenilme hakkı açısından önem taşıyor.

Karar, uygulamada önemli sonuçlar doğuracak nitelikte görülürken, bazı yönlerden eleştirileri de beraberinde getirdi.

Özellikle aynı hukuki ilişkiden doğan ve aynı vakıalara dayanan talepler bakımından yeniden dava açma zorunluluğunun yargılama sürecini uzatabileceği ve usul ekonomisi ilkesiyle çelişebileceği ifade ediliyor.

Sonuç olarak Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 08.05.2026 tarihli kararıyla birlikte, dava dilekçesinde yer almayan yeni bir talebin kısmi ıslah yoluyla davaya eklenemeyeceği kesinlik kazanmış oldu.

Karar, hukuk yargılamasında dava konusunun korunması, taleple bağlılık ilkesi ve tarafların hukuki güvenliği bakımından önemli bir içtihat olarak değerlendiriliyor.

Kaynak: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2026/06/20260630-7.pdf

Alanında uzman avukatlardan oluşan ekibi ile faaliyet gösteren Özgün Hukuk Bürosu, ulusal ve çok uluslu şirketlere hizmet vermektedir. Bu kapsamda, müvekkillerin ihtiyaçlarına olabilecek en kısa zamanda cevap verebilecek organizasyon yapısı kurulmuş olup, temel prensip müvekkillerin kıdemli avukat kadrosuyla her zaman iletişim kurabilmesi ve her konuda bilgi sahibi olmasının sağlanmasıdır.

Bankacılık ve finans, eğitim, sağlık, otomotiv, kimya ve savunma, teknoloji, enerji, maden, inşaat ve gayrimenkul sektörleri başta gelmek üzere değişik iş ve ticaret sektörlerinde faaliyet gösteren kurumsal müvekkillere ve sivil toplum kuruluşlarına hizmet veren Özgün Hukuk, tüm müvekkilleri ile bir iş ortağı titizliği ile çalışmayı prensip edinmiştir.

Özgün Hukuk Bürosu, Türkiye'nin önde gelen finans kurum ve kuruluşlarına, şirketlere ve şahıslara Türkiye'de ve yurtdışında alacak tahsilatı konusunda hukuki hizmet sağlamaktadır. Bu kapsamda yurtdışına kaçırılan malvarlıklarının mal varlığı araştırması yapılarak tespit edilmesi ve alacağın bu yolla tahsil edilmesi hususunda hukuki hizmet verilmektedir.

Özgün Hukuk Bürosu, Britanya, Belçika, Fransa, İspanya ve İtalya'dan avukatlar tarafından Kasım, 1988'de kurulan PLG International Lawyers'ın tek Türk üye hukuk bürosudur. PLG, Avrupa'nın ilk birleşik uluslararası hukuk uygulamasıdır.

Sülün Sok. No:8 34330 1.Levent Beşiktaş / TÜRKİYE
Tel : +90 212 356 3210(pbx) / +90 212 325 2307(pbx)
Faks : +90 212 356 3213
E-posta : info@ozgunlaw.com
İnternet sitesi: www.ozgunlaw.com

Bizi Takip Edin!

© 2017 - 2026 Özgün Law Firm